

ŠKODA AUTO VYSOKÁ ŠKOLA, O.P.S.

Studijní program: N6208 Ekonomika a management
Studijní obor: 6208T164 Globální podnikání a právo

Právo EU o sociálním zajištění migrujících občanů EU

Bc. Andrea Slavíková

Vedoucí práce:
doc. JUDr. Václav Šmejkal, PhD.

Tento list vyjměte a nahrad'te zadáním diplomové práce

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracoval(a) samostatně s použitím uvedené literatury pod odborným vedením vedoucího práce.

Prohlašuji, že citace použitých pramenů je úplná a v práci jsem neporušil(a) autorská práva (ve smyslu zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském a o právech souvisejících s právem autorským).

V Mladé Boleslavi dne

Děkuji vedoucímu mojí závěrečné práce, panu doc. JUDr. Václavovi Šmejkalovi, Phd., za jeho cenné rady, připomínky a podporu, na které jsem se mohla po celou dobu zpracovávání své diplomové práce spoléhat. Děkuji i osobám z mého blízkého okolí za to, že mi věřili a podporovali mě.

Obsah

Seznam použitých zkratk a symbolů.....	7
Úvod.....	8
1 Vývoj unijní legislativy v oblasti ekonomicky neaktivních občanů EU	11
1.1 Volný pohyb ekonomicky neaktivních občanů EU v primárním právu	11
1.1.1 Smlouva o Evropské unii a vznik unijního občanství.....	11
1.1.2 Lisabonská smlouva a Smlouva o fungování Evropské unie	12
1.2 Volný pohyb ekonomicky neaktivních občanů EU v sekundárním právu.	13
1.2.1 Směrnice 93/96/EHS	15
1.2.2 Směrnice 2004/38/ES	15
1.3 Omezení volného pohybu v primárním a sekundárním právu EU	17
1.4 Koordinace systémů sociálního zabezpečení	18
1.4.1 Nařízení Rady č. 883/2004	20
1.5 Práva pracovníků, rodinných příslušníků a ekonomicky neaktivních osob EU	22
1.6 Zodpovězení první a druhé výzkumné otázky	24
2 Soudní judikatura po vzniku EU a zavedení institutu unijního občanství	28
2.1 Případ Sala	28
2.1.1 Skutková podstata věci	28
2.1.2 Rozhodnutí Soudního dvora a jeho analýza	30
2.2 Případ Grzelczyk.....	33
2.1 Skutková podstata věci	33
2.2.2 Rozhodnutí soudního dvora a jeho analýza	34
2.3 Případ Trojani.....	37
2.3.1 Skutková podstata věci	37
2.3.2 Rozhodnutí Soudního dvora a jeho analýza	39
2.4 Případ Bidar	44
2.4.1 Skutková podstata věci	44
2.4.2 Rozhodnutí Soudního dvora a jeho analýza	45
2.5 Dílčí zodpovězení výzkumné otázky	47
3 Soudní judikatura po vstupu zemí východní Evropy do EU	52
3.1 Případ Dano	53

3.1.1 Skutková podstata věci	53
3.1.2 Rozhodnutí Soudního dvora a jeho analýza	54
3.2 Případ Alimanovič	57
3.2.1 Skutková podstata věci	57
3.2.2 Rozhodnutí Soudního dvora a jeho analýza	58
3.3 Případ Garcia - Nieto.....	61
3.3.1 Skutková podstata věci	61
3.3.2 Rozhodnutí Soudního dvora a jeho analýza	63
3.4 Dílčí zodpovězení výzkumné otázky	66
Závěr	70
Seznam literatury	75

Seznam použitých zkratk a symbolů

ČR	Česká republika
EHS	Evropské hospodářské společenství
ES	Evropské společenství
EU	Evropská unie
OSVČ	osoba samostatně výdělečně činná
SD	Soudní dvůr
SDEU	Soudní dvůr Evropské unie

Úvod

Systémy sociálního zabezpečení prošly od svého vzniku značným rozvojem. V zemích Evropské unie se lidem, v případě různých sociálních událostí, stát snaží pomoci, a to prostřednictvím různých finančních výpomocí či hmotných výhod, plynoucích ze systémů sociálního zabezpečení. V jednotlivých zemích se však tyto systémy liší, neboť tyto jsou výsledkem historického a kulturního vývoje. V právu EU existují čtyři základní svobody, přičemž nejvýraznější z nich je právo na svobodu pohybu a pobytu občanů. Tito občané Unie¹ - migranti musí mít v sociální oblasti stejná práva, jako v zemi svého bydliště. Z těchto důvodů bylo nezbytné zřídit mezinárodní systém koordinace sociálního zabezpečení pro migrující pracovníky. Ekonomicky aktivní občan EU mající právo volného pohybu a pobytu je chápán jako aktér jejího vnitřního trhu, ale také jako přínos pro hostitelský stát, a tak je jeho postavení v právu EU, na chráněné nároky, jisté. Naproti tomu ekonomicky neaktivní občan EU samozřejmě neztrácí postavení občana EU, a s tím spojená práva na volný pohyb a pobyt, jež jsou garantovaná Smlouvou o fungování EU. Je však nejvýše pravděpodobné že tito občané se stávají pro svoji hostitelskou zemi přítěží, neboť jako ekonomicky neaktivní občané jsou zařazeni do kategorie sociálně potřebných. V těchto případech dochází ke střetu zájmu mezi ekonomicky neaktivními občany EU, kteří chtějí využít svého práva na pohyb a pobyt v jím vybraném státě EU a hostitelským státem EU, který se snaží navzdory této situaci, zachovat určitou finanční a společenskou stabilitu v sociálním systému. Tento stát, logicky, s podporováním osob, které nejsou rodnými občany daného státu a do něhož ani nepřispívají, nepočítá.

Svoboda pohybu občanů EU a přístup k systému sociálního zabezpečení hostitelských zemí se v poslední době staly v EU hojně diskutovanou politickou záležitostí, zejména v důsledku a následku hlasování Brexit. Obavy, že občané EU z “nových” členských států migrují do jiných členských států EU, aby využili výhodnějších systému sociálních dávek, jsou rozšířené. Současná politická debata se netýká jen takzvaných “dávkových turistů”², ale zahrnuje i návrhy na prodloužení

¹ Občanem Unie je každý občan členského státu viz. učebnice Právo Evropské Unie; TOMÁŠEK, Michal a kol., *Právo Evropské Unie*, 2. vydání, 2017, str. 325

² ROOSMA, F., GELISSEN, J. & VAN OORSCHOT, W. The Multidimensionality of Welfare State Attitudes: A European Cross-National Study. [online]. [cit. 2018-10-15] Dostupné z: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC3696173/>

vyučovacího období ze systému sociálního zabezpečení (tj. dávky v zaměstnání) na migrující pracovníky EU a na snížení práv vyživovaných osob (tj. dávky na péči o děti).

Cílem této závěrečné, předkládané práce je zhodnocení aktuální situace v oblasti sociálního zabezpečení občanů EU a obsah práva EU týkající se pohybu a pobytu právě těch občanů, jež jsou ekonomicky ne-aktivní. Na jaké sociální zajištění má nárok ekonomicky neaktivní občan; student; osoba hledající práci nebo „dávkový turista“? Rozšiřují se práva těchto skupin ekonomicky ne-aktivních občanů EU nebo jsou stále stejná? Jak jsou práva této kategorie osob vykládána Soudním dvorem Evropské unie?

Závěrečná práce sestává ze tří kapitol, přičemž první kapitola vysvětluje stručně vývoj a současný stav legislativy, který souvisí s problematikou sociálního zabezpečení migrujících, ekonomicky neaktivních osob. V kapitole je zaznamenán vývoj v primárním a sekundárním právu v oblasti pohybu občanů a na tento budu navazovat tématem sociálního zabezpečení občanů Evropské unie. Přičemž touto kapitolou bude vytvořeno východisko pro další kapitoly práce, v níž budou analyzovány vybrané rozsudky Soudního dvora Evropské unie a analýza jejich výkladu práva nároků sociálně potřebných občanů EU a komparace výkladu SDEU a v té době platné legislativní úpravy. Pro analýzu judikátů bude zvoleno období od zavedení institutu občanství Unie a období po hospodářské krizi a přistoupení zemí z východní Evropy. V závěru práce vyhodnotím mnou stanovené výzkumné otázky.

Metodologie

Na základě mnou zvoleného cíle diplomové práce a konceptu kapitol je potřeba stanovit metody, kterými dosáhnu mnou stanovených cílů.

Výzkumná otázka č. 1: Na jaké sociální zajištění má nárok ekonomicky neaktivní občan; student; osoba hledající práci nebo „dávkový turista“?

K zodpovězení této výzkumné otázky musí být provedena analýza a základní popis primárních pramenů práva, a to především Maastrichtské smlouvy a Smlouvy o fungování Evropské unie. Následně se budu zabývat analýzou sekundárních pramenů a, to konkrétně analýzou směrnic, jež upravují volný pohyb

osob a jejich rodinných příslušníků, např. směrnice 93/96/EHS či 2004/38/ES na území členských států. Dalšími sekundárními prameny, které jsou nezbytné pro zodpovězení této otázky, jsou nařízení o uplatňování sociálního systémů zabezpečení a nařízení o koordinaci systémů sociálního zabezpečení č. 883/2004.

Výzkumná otázka č. 2: Rozšiřují se práva těchto skupin ekonomicky ne-aktivních občanů EU nebo jsou stále stejná?

Pro zodpovězení této hypotézy použiji opět analýzu primárních a sekundárních pramenů práva, které jsem vyjmenovala k potřebě zodpovězení první výzkumné otázky. U těchto legislativních aktů se zaměřím na vývoj a současný stav.

Výzkumná otázka č. 3: Jak jsou práva této kategorie osob vykládána Soudním dvorem Evropské unie?

K zodpovězení této výzkumné otázky bude opět zapotřebí nejenom analýza primárních a sekundárních pramenů práva, které byly popsány výše, ale také analýza vybrané judikatury Soudního dvora Evropské unie a porovnání těchto rozhodnutí s, v té době, platnou právní úpravou. U těchto judikátů se také zaměřím na to, zda a jakým způsobem se změnil výklad práva SDEU, čímž mám na mysli, jestli na vybrané judikáty měla vliv politická a hospodářská situace v EU (migrace občanů z chudých zemí EU, obavy z dávkové turistiky, hrozba Brexit) nebo zda je výklad pramenů práva z pohledu této instituce, k mnou vybranému tématu, od zavedení občanství Unie prakticky stejný, zda SDEU tato práva občanům vykládá široce, v jejich prospěch, nebo zda jsou vykládána striktně, jak je uvedeno ve směrnicích bez ohledu na existenci obecných ustanovení primárního práva o zákazu diskriminace, volném pohybu aj.

V této diplomové práci budu, jak bylo uvedeno výše, především analyzovat a popisovat právní předpisy Evropské unie, jak v primárním, tak i v sekundárním právu, příslušící konkrétní problematice. Komparace, analýza a popis soudních judikátů poslouží pro zodpovězení hypotéz této závěrečné práce, a i díky ní a analýze současného stavu budu moci popsat možné probíhající změny a pokusit se je vysvětlit.

1 Vývoj unijní legislativy v oblasti ekonomicky neaktivních občanů EU

Právní legislativa v oblasti sociálního zabezpečení ekonomicky neaktivních, migrujících občanů Unie prošla během několika dekad značným vývojem. Vývoj a současný stav unijního práva bude zachycen v následující kapitole, neboť pro pochopení zkoumané problematiky je nezbytné vědět, které právní akty v primárním a sekundárním právu tuto tematiku upravují, a za jejíž pomocí budou zkoumány judikáty Soudního dvora v následujících kapitolách této závěrečné práce.

1.1 Volný pohyb ekonomicky neaktivních občanů EU v primárním právu

Historicky první zmínka o volném pohybu osob se datuje k roku 1957 a přijetí Římské smlouvy. Od této doby prošel volný pohyb značným vývojem od Schengenských úmluv až po Maastrichtskou smlouvu (dále jen Smlouva o EU).

1.1.1 Smlouva o Evropské unii a vznik unijního občanství

Ratifikaci Smlouvy o EU (listopad 1992) lze hodnotit jako průlomový primární akt ve zkoumané oblasti ekonomicky neaktivních občanů, neboť touto smlouvou, z roku 1992, vzniká institut „občanství Unie“, a s ním i mj. práva všech občanů členských států užívání svobody pohybu. Do přijetí tohoto právního aktu bylo umožněno se pohybovat po území členských států pouze jako ekonomicky aktivní osoba, a to jako pracovník nebo OSVČ. Smlouva o EU³ výrazně posílila práva všech příslušníků členských států a otevřela tak hranice v celé Evropské unii a učinila tak významný krok v integraci národů a jejich příslušníků. S příslibem zákazu diskriminace migrujících pracovníků EU, má být zajištěna možnost ucházet se o pracovní místa v hospodářsky rozvinutějších zemích a nebýt tak jako potencionální pracovník znevýhodňován na základě jiné státní příslušnosti. Existuje taktéž možnost se v tomto členském státě za určitých podmínek usadit. Neměly by se však opomíjet rodinní příslušníci migrujícího pracovníka, kteří mají právo s ním cestovat, ač již z titulu občana Unie, ale i z titulu manžela nebo dítěte, jež mohou být na něm

³ Vstoupila v platnost 1. listopadu 1993

závislí.⁴ Doslovnou definici občanství Unie přináší Maastrichtská smlouva, v čl. 8 následovně:

„Každá osoba, která má státní příslušnost členského státu, je občanem Unie“.^{5 6}

Již bylo uvedeno, že unijní občanství poskytuje všem občanům svobodu pohybu, načež tato je uvedena v čl. 8a Smlouvy o EU a to:

*„Každý občan Unie má právo svobodně se pohybovat a pobývat na území členských států s výhradou podmínek a omezení stanovených v této smlouvě a v opatřeních přijatých k jejímu provedení.“*⁷

Smlouva dále poskytuje výčet práv občanů Unie, uvedených v čl. 8b, c, d, které se vztahují na právo volit a být volen, právo konzulární ochrany nebo petiční právo. Následuje přijetí Amsterodamské smlouvy v roce 1997 a rozšíření stávající Smlouvy o EU umožňuje občanům Unie, aby se obraceli písemně na unijní instituce v jazycích Unie a aby se jim dostalo odpovědi.⁸

1.1.2 Lisabonská smlouva a Smlouva o fungování Evropské unie

Lisabonská smlouva⁹, podepsaná v roce 2007 je posledním primárním, právním aktem, který upravuje volný pohyb občanů EU. Tato smlouva s sebou přináší i Listinu základních práv EU, která do této doby doplňovala Smlouvu z Nice (2001) jako deklarace.

Lisabonskou smlouvou dochází k přejmenování Smlouvy o Evropském společenství na **Smlouvu o fungování Evropské unie** (dále jen SFEU) z níž stěžejní články, které považují k tématice ekonomicky neaktivních osob,

⁴ Rodinný příslušníkem považujeme i osoby nečlenských států EU

⁵ Čl. 8, Smlouva o Evropské unii

⁶ Čl. 9 Lisabonská smlouva, „*Občanem Unie je každá osoba, která má státní příslušnost členského státu. Občanství Unie doplňuje občanství členského státu, nenahrazuje je.*“

⁷ Tamtéž, pozn. 5

⁸ Amsterodamská smlouva, 1997, čl. 2, str. 22, doplňuje článek 8d Smlouvy o EU (Maastrichtská smlouva)

⁹ Vstoupila v platnost 1. 12. 2009

jsou čl. 20¹⁰, 21¹¹, které upravují občanství Unie a právo na volný pohyb osob. Nicméně i přes svobodu pohybu garantovanou občanům Unie existují určitá omezení této svobody, což zavrhuje skutečnost, že právo volného pohybu není absolutní. Omezení svobody pohybu bude dále upřesněno v podkapitole 1.2.1.

Zakládající smlouvy přinesly přijetím Maastrichtské smlouvy práva všem občanům Unie, přičemž se tato práva rozšířila oproti původním smlouvám, které tato práva poskytovaly dosud jen pracovníkům. Nicméně, lze konstatovat, že v primárním právu Evropské unie neexistuje pramen, který by výslovně upravoval problematiku volného pohybu ekonomicky neaktivních občanů, neboť v době přijímání jednotlivých aktů se hovoří pouze o občanech EU a pracovnících a žádná ze zakládajících smluv neodkazuje na konkrétní pojem „ekonomicky neaktivní občan“. Proto se v následující podkapitole zaměřím na analýzu sekundárních pramenů práva.

1.2 Volný pohyb ekonomicky neaktivních občanů EU v sekundárním právu

Vývoj sekundárního práva v oblasti volného pohybu ekonomicky neaktivních osob lze datovat již ke konci sedmdesátých let 20. století přijetím **Směrnice Rady č. 68/360/EHS** o odstranění omezení pohybu a pobytu pracovníků členských států a jejich rodinných příslušníků uvnitř Společenství (dále jen směrnice 68/360/EHS).

¹⁰ Čl. 20 SFEU „1. Zavádí se občanství Unie. Každá osoba, která má státní příslušnost členského státu, je občanem

Unie. Občanství Unie doplňuje občanství členského státu, nenahrazuje je.

2. Občané Unie mají práva a povinnosti stanovené Smlouvami. Mají mimo jiné:

a) právo svobodně se pohybovat a pobývat na území členských států;
b) právo volit a být volen ve volbách do Evropského parlamentu a v obecních volbách v členském státě, v němž mají bydliště, za stejných podmínek jako státní příslušníci tohoto státu;
c) na území třetí země, kde členský stát, jehož jsou státními příslušníky, nemá své zastoupení, právo

na diplomatickou a konzulární ochranu kterýmkoli členským státem za stejných podmínek jako státní příslušníci tohoto státu;

d) petiční právo k Evropskému parlamentu, právo obracet se na evropského veřejného ochránce práv

a právo obracet se na orgány a poradní instituce Unie v jednom z jazyků Smluv a obdržet odpověď ve stejném jazyce.

Tato práva se vykonávají za podmínek a v mezích stanovených Smlouvami a opatřeními přijatými na

jejich základě.“

¹¹ Čl. 21 SFEU „1. Každý občan Unie má právo svobodně se pohybovat a pobývat na území členských států

s výhradou omezení a podmínek stanovených ve Smlouvách a v opatřeních přijatých k jejich provedení.“

Tato směrnice reaguje na přijetí **Nařízení Rady 1612/68** o volném pohybu pracovníků. Důvodem je přiblížení postavení migrujících pracovníků, ale i jejich rodinných příslušníků na úroveň státních příslušníků hostitelské země. Rodinným příslušníkem v právu Unie jsou osoby: „*a) manžel nebo manželka a jejich potomci mladší 21 let nebo na něm závislí, b) příbuzní ve vzestupné linii pracovníka a jeho manžela nebo manželky, kteří jsou na nich závislí.*“¹² Tímto právo hovoří o osobách, jež jsou ekonomicky neaktivními občany a mají tímto právo na pohyb a pobyt v členské zemi, kde bude pobývat pracovník, neboť jejich práva o pohybu a pobytu jsou odvozená právě od práv pracovníků. Toto nařízení je později nahrazeno **nařízením Evropského parlamentu a Rady č. 492/2011** o volném pohybu pracovníků uvnitř společenství.¹³

Přijetí **Směrnice Rady 90/364/EHS** o právu pobytu poskytuje tato práva státním příslušníkům a jejich rodinným příslušníkům, za podmínek dostatečných finančních prostředků a nutnosti nemocenského pojištění vůči rizikům v hostitelském státě, neboť panují obavy členských států, že by se tito mohli stát zátěží sociálního systému. O nárocích zaměstnaných osob a osob samostatně výdělečně činných po skončení jejich činnosti pojednává **Směrnice Rady 90/365/EHS**. Tyto platí mj. za podmínek dostatečných finančních prostředků a uzavření nemocenského pojištění pro všechna rizika.

Jako bezprostředně související sekundární prameny práva s tematikou ekonomicky neaktivních občanů Unie, hodnotím následující dvě směrnice, které již tento pojem používají. To však neznamená, že výše uvedené by s tematikou ekonomicky neaktivních osob nesouvisely. Naopak, z těchto směrnic i ze směrnic následujících je zřetelný postoj EU vůči občanům, a to takový, že tito by měli být ekonomicky aktivní a v případech ekonomicky neaktivních osob existuje požadavek dostatečných finančních prostředků. Faktem je stále skutečnost, že unijní občanství a svobody pohybu všech občanů Unie bez rozdílu, vzniká až s přijetím Maastrichtské smlouvy (1992).

¹² Čl. 10 odst. 1 Nařízení Rady 1612/68 o volném pohybu pracovníků

¹³ KOLDINSKÁ, K. TOMEŠ, I. KŘEPELKA, F. *Sociální právo EU*. Praha: Wolters Kluwer, 2017, s. 154

1.2.1 Směrnice 93/96/EHS¹⁴

Směrnice Rady 93/96/EHS o právu pobytu pro studenty (dále jen směrnice 93/96) reaguje na fakt, že vnitřní trh musí být vytvořen nejpozději k 31. 12. 1992 a zajišťuje prostor bez vnitřních hranic, z čehož plynou práva volného pohybu osob. Přijetí směrnice 93/96 zakazuje diskriminaci mezi státními příslušníky zemí společenství a udává nárok migrujícím občanům obdobně se vzdělávat v jiném členském státě a zahrnuje tak i právo na pobyt studenta, jakožto ekonomicky neaktivní osoby. Nicméně i tato směrnice apeluje na to, aby student prokázal, že má dostatečné finanční prostředky a nestal se tak během svého pobytu zátěží pro systém sociálního zabezpečení. Musí také prokázat, že je zapsán do akreditovaného vzdělávacího zařízení a právo pobytu se pro něj vztahuje pouze na dobu vzdělávání a pobytem v členském státě mu nevzniká nárok na výplatu stipendií od hostitelského státu.¹⁵

Z výše uvedeného výčtu směrnic vyplývá, že sekundární úprava pohybu ekonomicky neaktivních osob je, s jistou dávkou nadsázky, rozdrobená a postavení ekonomicky neaktivních občanů lze pouze odvozovat, mimo směrnice 93/96, z postavení osoby – rodinného příslušníka občana EU, jež doprovází pracovníka, z pozice bývalého pracovníka nebo z pozice držitele povolení k pobytu. Vzniká tak potřeba reakce na rozšiřující se skupiny migrujících osob, jež následují po zavedení unijního občanství a s tím spojené otázky. Tato se naplňuje přijetím směrnice 2004/38/ES.

1.2.2 Směrnice 2004/38/ES¹⁶

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2004/38/ES¹⁷ o právu občanů Unie a jejich rodinných příslušníků svobodně se pohybovat a pobývat na území členských států je v současné době poslední právní úpravou volného pohybu osob v sekundárním právu (dále jen směrnice 2004/38). Tato směrnice defacto sjednocuje mj. směrnice 90/364/EHS, 90/365/EHS a 93/96/EHS a spoléhá se tak

¹⁴ Směrnice Rady 93/96/EHS o právu pobytu pro studenty

¹⁵ Čl. 3 Směrnice Rady 93/96/EHS o právu pobytu pro studenty

¹⁶ Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2004/38/ES o právu občanů Unie a jejich rodinných příslušníků svobodně se pohybovat a pobývat na území členských států

¹⁷ Přijetí směrnice 29. 4. 2014 a její účinnost ode dne 30. 4. 2016

na to, že veškeré směrnice¹⁸, které se přijetím této směrnice ruší a změna nařízení č. 1612/68, tak budou jednodušší pro orientaci občanů a institucí Evropské unie. Ve směrnici 2004/38 je nově upraveno právo pobytu pro občany Unie s časovou omezeností, a to:

- pobyt do tří měsíců,
- pobyt nad tři měsíce,
- právo trvalého pobytu.¹⁹

Právo pobytu po dobu do tří měsíců stanoví, že migrant i jeho rodinný příslušníci nemají povinnost v hostitelském členském státě dokazovat jakoukoliv ekonomickou aktivitu ani zdůvodňovat, proč migrují do této členské země. Povinnost, jež musí tito splňovat, je pouze vlastnictví platného průkazu totožnosti nebo cestovního pasu, jež dokazuje oprávnění občana Unie svobodně se pohybovat na území členských států.²⁰

Právo pobytu po dobu delší než tři měsíce, jako významný milník, již vyžaduje po ekonomicky neaktivních migrantech plnění podmínek, stanovených ve směrnici 2004/38, konkrétně v čl. 7. Ekonomicky neaktivní občan je povinný prokázat, že vlastní dostatečné finanční prostředky a má platné zdravotní pojištění, čímž se eliminuje možnost, že se tito stanou zátěží pro sociální systém hostitelského státu EU. Další možností pobytu delšího než 3 měsíce je zapsání do akreditované vzdělávací instituce hostitelského státu, případně prokázání o dobrovolné nezaměstnanosti. Pokud občan Unie splňuje podmínky uvedené v člancích 7 a 8 směrnice 2004/38, je tak automaticky povolen pobyt delší než tři měsíce i jeho rodinným příslušníkům. V případech, kdy rodinný příslušník není státním příslušníkem členského státu a nevlastní tak status „občan Unie“, může využít pobytu v hostitelské zemi na základě vydání pobytové karty.²¹

Právo trvalého pobytu je umožněno občanům Unie, jež pobývají na území členského státu po dobu delší pěti let nebo v případech uvedených v čl. 17 směrnice 2004/38. Toto právo však může pozbyť v případech, kdy občan přeruší pobyt

¹⁸ ...o změně nařízení (EHS) č. 1612/68 a o zrušení směrnic 64/221/EHS, 68/360/EHS, 72/194/EHS, 73/148/EHS, 75/34/EHS, 75/35/EHS, 90/364/EHS, 90/365/EHS a 93/96/EHS...

¹⁹ Články 6 – 10 a 16 Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2004/38/ES

²⁰ Tamtéž, čl. 6,

²¹ Tamtéž, čl. 9 -10

alespoň na dva roky po sobě jdoucí nebo naopak nebude dotčeno v případech uvedených ve článku 16 odst. 3.²²

Směrnici tak lze tedy považovat jako reakci na nutnost překonání rozdrobeného přístupu k právu volného pohybu a pobytu a usnadnění výkonu tohoto práva.²³

1.3 Omezení volného pohybu v primárním a sekundárním právu EU

Unijní právo stanoví, že v člancích 18 a 21 SFEU jsou ustanovení zakazující jakoukoliv formu diskriminace za podmínek uvedených ve smlouvách, přičemž toto právo lze omezit z důvodu ochrany veřejného pořádku, ochrany zdraví, veřejné bezpečnosti nebo výkonu veřejné moci. *„Každý občan Unie má právo svobodně se pohybovat a pobývat na území členských států s výhradou omezení a podmínek stanovených ve Smlouvách a v opatřeních přijatých k jejich provedení.“*²⁴

Primární smlouvy doplňuje směrnice 2004/38, která, jak bylo uvedeno výše v textu, vytváří podmínky pro svobodu pohybu a pobytu občanů Unie, zejména pro dlouhodobý pobyt. Tato směrnice dokonce členským státům umožňuje ukončit pobyt občanů Unie v případě ohrožení veřejného pořádku, veřejné bezpečnosti a veřejného zdraví, zneužívání práv a nepřiměřené zátěže systému sociálního zabezpečení hostitelským členským státem.²⁵ To ale neznamená, že nárokování a pobírání dávek by mělo být důvodem k vyhoštění občana EU z hostitelské země. I z tohoto důvodu je ve směrnici 2004/38, konkrétně čl. 24 apel na dodržování **zásady rovného zacházení** jak pro občany Unie, tak i pro jejich rodinné příslušníky. Nicméně, výjimku a určité omezení pohybu lze spatřovat, minimálně okem ekonomicky neaktivního migranta, v nároku na sociální pomoc, který mu nebude poskytnut v prvních třech měsících pobytu v členské zemi. Hostitelský stát může zvážit, zda poskytne pomoc jiným než ekonomicky aktivním subjektům, sociální pomoc při studiích, charakteristickou jako udělení stipendia nebo jiných finančních pomoci ve formě půjček.²⁶

²² Články 16, 17 Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2004/38/ES

²³ Bod 4 odůvodnění v Preambuli Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2004/38/ES

²⁴ Čl. 21 SFEU

²⁵ TOMÁŠEK, Michal, Vladimír TÝČ, Jiří MALENOVSKÝ, et al. *Právo Evropské unie*. 2. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2017. s. 325

²⁶ Články 14, 24 odst. 3. Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2004/38/ES

Autorka Kunertová ve své publikaci²⁷ tvrdí, že v tomto případě dochází k rozporu výkladu směrnice, neboť ekonomicky neaktivní osoba v prvních třech měsících pobytu v hostitelské zemi nemůže nárokovat právo na sociální pomoc. Tuto však může nárokovat při pobytu delším než tři měsíce, přičemž ale musí zároveň prokázat, že vlastní dostatečné finanční prostředky a nestane se tak finanční přítěží pro hostitelský stát. Jak autorka ve své publikaci uvádí, je skutečně k zamyšlení fakt, zda si směrnice sama sobě neodporuje v tom smyslu, že chce po ekonomicky neaktivnímu migrantovi důkaz dostatečných financí, ale zároveň mu dovoluje si požádat o dávky sociální pomoci.

Pro pochopení problematiky sociálního zabezpečení a co vlastně sociální zabezpečení znamená a přináší občanům Unie, je důležité proniknout do tématu koordinace systémů sociálního zabezpečení, v následující části práce.

1.4 Koordinace systémů sociálního zabezpečení

Sociální zabezpečení je podle autora Krebse chápáno jako „*soubor institucí a opatření, s jejichž pomocí se předchází nebo zmírňují důsledky sociálních událostí občanů*“.²⁸ Svoboda volného pohybu a pobytu a ochrana občanů Unie si žádá přijetí opatření, které zaručí jejím občanům uplatňování svých práv v sociální oblasti. Koordinace systémů sociálního zabezpečení v EU nenahrazuje vnitrostátní předpisy jako takové, neboť jakýkoliv pokus o harmonizaci je prakticky nemožný. Důvod je jednoduchý, neboť každá členská země má své systémy sociálních zabezpečení, které prošly určitým historickým vývojem.

Počátky koordinace systémů sociálního zabezpečení sahají do 50. let 20. století a od té doby prošly značným vývojem, neboť se musí i tyto přizpůsobovat vývoji a potřebám společnosti. Vzhledem k pročitání primárních pramenů práva EU si dovoluji tvrdit, že sociální práva občanů, respektive pracovníků, nebyla cílem tehdejších, vznikajících uskupení.²⁹ Změny nastávaly s každou novou Smlouvou. Nejvýznamnější z nich lze přisuzovat při ratifikaci Amsterodamské smlouvy, jež byla příslibem koordinace na poli vzdělávání, zaměstnanosti, ale i spolupráce mezi státy.

²⁷ KUNERTO VÁ, Tereza. *Pracovník v Evropské unii: za prací, studiem a na dovolenou v Evropě "jen" s právem EU*. Praha: Leges, 2014. s. 129

²⁸ KREBS, Vojtěch. *Sociální politika*. 4. vyd. Praha: ASPI, a.s., 2007, s. 158

²⁹ Původní myšlenka Společenství spočívala ve sjednocení trhu.

Niceská smlouva přináší deklarace Listiny základních práv, která je součástí následující Lisabonské smlouvy.³⁰

Až sekundární právo, přinášející koordinaci systémů sociálního zabezpečení, sociální systémy v členských zemích neharmonizuje, nýbrž koordinuje a to tak, že stanoví pravidla, která musí být dodržována mj. orgány státní správy. Cílem koordinace systémů sociálního zabezpečení je spolupráce členských států na takové úrovni, kdy by migrující občan EU neměl být v horším postavení, než příslušník daného státu. Koordinace systémů sociálního zabezpečení má odstranit rozdíly mezi sociálními systémy členských států týkajících se migrujících občanů Unie, aniž by členské státy musely své sociální systémy měnit.³¹ Koordinace těchto systémů spočívá tedy v dodržování zásady rovného zacházení, použití jednoho právního řádu, sčítání dob pojištění a zachování nabytých práv, které představuje tzv. export dávek.³²

Nařízení Rady (EHS) č. 1408/71 a prováděcí nařízení č. 574/72 (EHS) o uplatňování systémů sociálního zabezpečení na zaměstnané osoby a jejich rodiny pohybující se v rámci Společenství výslovně uvádí v článku 3, že migrující osoby mají právo na rovné zacházení a mají tudíž stejná práva a povinnosti jako státní příslušníci daného státu. Tato pravidla platí pro občany členských zemí, Islandu, Lichtenštejnska, Norska a Švýcarska za předpokladu, že tito jsou/ byli pojištěni v některé z členských zemí. (platí i pro rodinné příslušníky).³³ Toto nařízení bylo modifikováno přijetím **Nařízení č. 307/1999**³⁴, jež k tématice ekonomicky neaktivních osob a jejich nároků přispívá v tom smyslu, že rozšiřuje působnost, v té době účinného Nařízení Rady č. 1408/71, na studenty. Komentátoři³⁵ upozorňují, že ačkoliv bylo nařízení č. 1408/71 nahrazené prakticky v roce 2004 níže uvedeným

³⁰ Více k Niceské a Lisabonské smlouvě v podkapitole 1.1.

³¹ KOLDINSKÁ, K. TOMEŠ, I. KŘEPELKA, F. *Sociální právo EU*. Praha: Wolters Kluwer, 2017, s. 159

³² Tamtéž str. 162

³³ Nařízení Rady (EHS) č. 1408/71

³⁴ Nařízení Rady (ES) č. 307/1999 kterým se mění nařízení (EHS) č. 1408/71 o uplatňování systémů sociálního zabezpečení na zaměstnané osoby, samostatně výdělečně činné osoby a jejich rodinné příslušníky pohybující se v rámci Společenství a nařízení (EHS) č. 574/72, kterým se stanoví prováděcí pravidla k nařízení (EHS) č. 1408/71, za účelem rozšíření jejich působnosti na studenty

³⁵ KOLDINSKÁ, K. TOMEŠ, I. KŘEPELKA, F. *Sociální právo EU*. Praha: Wolters Kluwer, 2017, s. 154

nařízením č. 883/2004, toto bylo účinné až do roku 2010 neboť nové nařízení provázela řada problémů s přijetím implementačního nařízení.

1.4.1 Nařízení Rady č. 883/2004³⁶

V současné době je v platnosti Nařízení Rady (ES) č. 883/2004³⁷ o koordinaci systémů sociálního zabezpečení a Nařízení Rady (ES) č. 987/2009, které stanoví prováděcí předpisy k nařízením č. 883/2004. Tato nařízení, stejně jako předchozí platí opět pro všechny země EU, dále také Norska, Lichtenštejnska, Islandu a Švýcarska. Nařízení nabyla účinnosti až v květnu 2010. Přijetím tohoto nového nařízení se osobnostní působnost rozšířila i na ekonomicky neaktivní osoby a jejich rodinné příslušníky, čímž se liší například od nařízení č. 1612/68, jež bylo později nahrazeno nařízením č. 492/2011 a upravovalo tak práva pracovníků a jejich rodinných příslušníků. Nařízení reagovalo na situaci v oblasti sociálního zabezpečení členů Unie a podle komentátorů mělo tudíž reagovat na nové formy migrace³⁸ a judikaturu Soudního dvora.³⁹ V preambuli nařízení nalezneme důvody přijetí směrnice, například stanovení zvláštních případů nárokování dávek, které mohou být závislé na bydlišti osoby, již se týkají, neboť jsou ekonomické povahy a souvisí tak se situací projednávané osoby.⁴⁰ Zde je ostatně popsáno v důvodu číslo 21, že toto ustanovení je zpracováno i na základě judikatury Soudního dvora. Dále také vymezuje fakt, že na osoby bez unijního občanství nelze aplikovat koordinační předpisy.

V článku 3 nařízení č. 883/2004 je uveden výčet **koordinovaných dávek sociální pomoci** občanům Unie, které mají být poskytovány migrujícím občanům Unie bez diskriminace, za použití jednoho právního řádu a za podmínek zachování těchto dávek i v případech další migrace. Každý členský stát má svůj vlastní systém

³⁶ Nařízení Rady (ES) č. 883/2004 o koordinaci systémů sociálního zabezpečení

³⁷ Změna po cca 33 letech, kdy ruší do té doby účinné Nařízení Rady č. 1408/7

³⁸ Migrace spojená s očekávaným rozšířením EU o státy východní Evropy a příslušníky třetích zemí.

³⁹ KOLDINSKÁ, K. TOMEŠ, I. KŘEPELKA, F. *Sociální právo EU*. Praha: Wolters Kluwer, 2017, s. 154

⁴⁰ Důvod č. 16 v Preambuli Nařízení Rady (ES) č. 883/2004 o koordinaci systémů sociálního zabezpečení

sociálního zabezpečení, který tvoří sociální události, a tak je výčet dávek uvedený v čl. 3 obrazem těchto sociálních událostí, které jsou strukturovány následovně⁴¹:

- *dávky v nemoci,*
- *dávky v mateřství a rovnocenné otcovské dávky,*
- *dávky v invaliditě,*
- *dávky ve stáří,*
- *pozůstalostní dávky,*
- *dávky při pracovních úrazech a nemocech z povolání,*
- *pohřebné,*
- *dávky v nezaměstnanosti,*
- *předdůchodové dávky,*
- *rodinné dávky.*⁴²

Nařízení se nevztahuje podle článku 3, odst. 5 na sociální pomoc a lékařskou péči a na dávky, u nichž členský stát přijímá odpovědnost za škody způsobené osobám a poskytuje náhradu, např. obětem války a vojenských akcí nebo jejich následků; obětem trestných činů, atentátů či teroristických útoků; obětem škod způsobených státními činiteli při výkonu služby; obětem, jež utrpěly znevýhodnění z politických či náboženských důvodů nebo z důvodu svého původu. Článek 4 pojednává o rovnosti zacházení pro všechny občany, kteří mohou nárokovat dávky.⁴³ Článek 70 nařízení 883/2004 stanoví, „že zvláštní nepřispěvkové dávky jsou poskytovány výlučně v členském státě, v němž dotyčná osoba bydlí, poskytuje je instituce místa bydliště na své náklady a podle vlastních právních předpisů daného členského státu“.⁴⁴ Tyto dávky jsou specifické tím, že je Unijní právo neupravuje a poskytování těchto dávek je tak na rozhodnutí členských států. Vystává otázka zásady rovného zacházení, neboť lze očekávat, že pokud poskytování těchto dávek je na rozhodnutí členského státu, bude tento dávky poskytovat i migrujícím občanům Unie, když je poskytuje

⁴¹ KOLDINSKÁ, K. TOMEŠ, I. KŘEPELKA, F. *Sociální právo EU*. Praha: Wolters Kluwer, 2017, s. 161

⁴² Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 883/2004

⁴³ Tamtéž

⁴⁴ KOLDINSKÁ, K. TOMEŠ, I. KŘEPELKA, F. *Sociální právo EU*. Praha: Wolters Kluwer, 2017, s. 155

vlastním občanům? Do těchto zvláštních nepřispěvkových dávek spadají dávky minimex⁴⁵ nebo dávky zvláštní ochrany pro osoby se zdravotním postižením.⁴⁶

Evropská unie si je vědoma nutnosti koordinace sociálních politik, proto přichází s projektem **Evropa 2020**, jímž lze chápat strategii EU reagující na hospodářskou krizi. Tato strategie má zajistit odstranění důsledků krize pomocí reforem mj. v ekonomické a sociální oblasti. Zajímavá je však myšlenka, že by tato Strategie 2020 mohla reagovat i na velké rozdíly mezi členskými státy a chránit stávající státy před nově přistoupivšími v oblasti poskytování větší míry sociální ochrany, neboť přibližně deset let dozadu byla tato skutečnost zaznamenána.⁴⁷

I proto je pro tuto závěrečnou práci pro mě stěžejní výklad práva ekonomicky neaktivních osob z pohledu SDEU, jakožto orgánu, který plní interpretační funkci stávajících právních předpisů a práv občanů, proto v následující podkapitole práce provedu výčet práv pracovníků, rodinných příslušníků a ekonomicky neaktivních osob a následně v dalších kapitolách budou analyzovány judikáty z oblasti sociálních nároků migrujících občanů Unie, jakožto výklad těchto nároků a práv ze strany Soudního dvora.

1.5 Práva pracovníků, rodinných příslušníků a ekonomicky neaktivních osob EU

Vzhledem k prostudování primárního a sekundárního práva, jež přiznává různá práva pracovníkům Unie, rodinným příslušníkům, ale i ekonomicky neaktivním občanům Unie, je nasnadě tyto rozdíly uvést, neboť pro analýzu judikátů je důležité o těchto vědět.

Po zavedení občanství Unie mají všichni státní příslušníci členských zemí právo pohybu, ale také právo pobytu za splnění určitých podmínek. Zatímco právo pohybu je pro unijní občany omezené bezpečnostně – zdravotními důvody, právo pobytu rozlišuje mezi pracovníkem, rodinným příslušníkem pracovníka a ekonomicky

⁴⁵ Znamé jako dávky životního minima

⁴⁶ KOLDINSKÁ, K. TOMEŠ, I. KŘEPELKA, F. *Sociální právo EU*. Praha: Wolters Kluwer, 2017, s. 161

⁴⁷ Tamtéž, s. 269

neaktivním občanem EU (student, dobrovolně nezaměstnaný, aj.). Toto právo je tedy omezováno ekonomickým statutem migrujícího občana Unie.

Pro všechny kategorie občanů Unie platí, že při pobytu v jiné členské zemi mají právo na pobyt do 3 měsíců za předpokladu, že vlastní platné osobní doklady, neboť se na tyto osoby pohlíží jako na turisty.

V případě, že chce občan Unie v zemi pobývat po dobu delší než 3 měsíce a kratší 5 let, musí splnit určitá kritéria.

Pracovníkovi je umožněno v zemi setrvat za předpokladu, že předloží pracovní smlouvu, nebo prokáže, že je registrován na ÚP a hledá práci (nedobrovolná nezaměstnanost) aj. Tato podmínka je však omezená, a to tak, že tato osoba si ponechává status pracovníka maximálně po dobu šesti měsíců, za předpokladu, že jeho zaměstnání bylo kratší než jeden rok. V případě, že tato osoba byla zaměstnaná déle, než jeden rok a je taktéž zaregistrovaná jako nedobrovolně nezaměstnaná, pak právo Unie nestanoví časově omezenou podmínku ponechání statusu pracovníka.⁴⁸

Rodinný příslušník pracovníka a jeho právo pobytu se odvíjí od toho, zda plní kritéria pobytu v členské zemi pracovník, kterého rodinný příslušník doprovází a je na něm závislý, případně může doprovázet ekonomicky neaktivního občana, za stejných podmínek jemu udělených.

Ekonomicky neaktivní občan Unie musí prokázat, že disponuje dostatečnými finančními prostředky. Naproti tomu student, jakožto ekonomicky neaktivní občan může nárokovat pobyt v případě, že je zapsán do akreditované vzdělávací instituce a vydá prohlášení o dostatečných finančních prostředcích, čímž získává výhodu oproti ostatním, ekonomicky neaktivním osobám, které dostatečné finance musí prokazovat.

Nárokování sociální pomoci a vyživovací podpory při studiu upravuje směrnice 2004/38/ES v článku 24. Opět platí premisa, že míra poskytování pomoci a její nárokování je odvozena od statusu občana Unie jako pracovníka, rodinného příslušníka nebo ekonomicky neaktivního občana.⁴⁹

⁴⁸ Čl. 7 Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2004/38/ES

⁴⁹ Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2004/38/ES

Pracovník má právo nárokovat pomoc od prvního dne vstupu do členské země, neboť postačuje podmínka naplňující status pracovníka.

Rodinný příslušník disponuje opět stejnými právy, které jsou odvozeny od statusu pracovníka, kterého do jiné členské země doprovázejí, i z důvodu toho, aby se pracovník za přítomnosti své rodiny lépe integroval do společnosti.

Ekonomicky neaktivní občan nemůže v prvních třech měsících svého pobytu nárokovat jakoukoliv pomoc, neboť tímto se EU snaží předcházet důsledkům masivní migrace do zemí s bohatými sociálními systémy zabezpečení. Student jakožto speciální případ ekonomicky neaktivní osoby nemůže nárokovat taktéž pomoc při studiu v podobě stipendií nebo půjčky na studium, neboť směrnice 2004/38 v čl. 24 stanoví, že toto právo mu vzniká až po nabytí práva trvalého pobytu, tj. po pěti letech. Tuto možnost mu lze nárokovat dříve, nicméně je tato plně v kompetenci členských států a lze dovést, že tito nebudou v tomto směru oplývat nadměrnou vstřícností.⁵⁰

Výklad práv na sociální zajištění migrujících, ekonomicky neaktivních občanů Unie, bude předmětem následujících kapitol této DP. Soudní dvůr zajišťuje výklad práva na úrovni EU a zodpovídá tak předběžné otázky případů, jež mu předkládají soudy členských států. Analýza judikátů Soudního dvora by měla pomoci objasnit výzkumné otázky této závěrečné práce a nahlédnout tak do „zákulisí“ hlavního interpretačního orgánu EU a jeho vlastního výkladu unijního práva.

1.6 Zodpovězení první a druhé výzkumné otázky

Stručný vývoj unijní legislativy v oblasti volného pohybu občanů Unie a jejich sociální zajištění, jež je uveden v první kapitole této práce zavdává k zodpovězení první výzkumné otázky. Minimálně z části aktuálně účinné unijní legislativy.

Na jaké sociální zajištění má nárok ekonomicky neaktivní občan; student; osoba hledající práci nebo „dávkový turista“?

Nejprve zodpovím otázku obecně, ve vztahu práva a ekonomicky neaktivního občana. **Ekonomicky neaktivní občan Unie** má jak svá práva, tak i povinnosti.

⁵⁰ KUNERTOVÁ, Tereza. *Pracovník v Evropské unii: za prací, studiem a na dovolenou v Evropě "jen" s právem EU*. Praha: Leges, 2014. s. 137

Bezesporu mezi jeho práva patří volný pohyb, tj., že se tento občan může pohybovat svobodně mezi členskými státy Unie, neboť tato svoboda je garantovaná každému unijnímu občanovi od přijetí Maastrichtské smlouvy, jež zavádá i vzniku Evropské Unie.⁵¹ S přijetím Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2004/38/ES o právu občanů Unie a jejich rodinných příslušníků svobodně se pohybovat a pobývat na území členských států došlo konečně k vymezení práv a povinnosti ekonomicky neaktivních občanů Unie. Tito občané tedy mohou obecně uplatňovat svá práva na základě **primárních legislativních aktů**, jako jsou zakládající smlouvy nebo Listina základních práv. Zde zejména mohou uplatňovat články zakazující jakoukoliv diskriminaci občanů⁵², právo na vzdělání⁵³, právo na to hledat si práci⁵⁴ nebo již zmiňované právo pohybu⁵⁵. Mimo primární prameny práva upravují práva těchto osob **sekundární právní prameny**. V tuto chvíli platná směrnice **2004/38/ES** upravuje právo pobytu osob v členských zemích. V této směrnici lze spatřit rozdíly právního nárokování ekonomicky neaktivních osob, které jsou předmětem této analýzy. Obecně ekonomicky neaktivní občan může využít právo pohybu neomezeně, ale právo pobytu se omezí a rozlišuje ve třech různých obdobích. **První tři měsíce pobytu** není ekonomicky neaktivní občan povinen mimo své osobní doklady, zničehonic prokazovat. **Po třech měsících pobytu** v jiném členském státě může setrvat v případě, že prokáže, že má dostatek finančních prostředků na to, aby se nestal přítěží pro hostitelskou zemi. Nicméně je mu dovoleno, aby si zároveň po těchto třech měsících nárokoval dávky sociální pomoci, které upravuje **nařízení č. 883/2004**. V tuto chvíli lze spatřovat rozdíly mezi kvalifikací ekonomicky neaktivních občanů Unie, neboť jsou stanoveny rozdílné podmínky mezi studenty, jakožto ekonomicky neaktivními občany, osobami hledající práci a sociálně potřebnými občany Unie, pod něž lze řadit osoby, které se pohybují po členských státech pouze na základě toho, aby zde participovali na systémech sociálního zabezpečení a zvýšili tak svojí životní úroveň, neboť je logické, že členské státy s vyspělou ekonomikou, poskytují občanům bohatší dávky sociální pomoci, jež mohou a zřejmě i jsou důvodem migrace těchto občanů.

⁵¹ Maastrichtská smlouva byla ratifikovaná v roce 1992, vstoupila v platnost 1. listopadu 1993 a vznikla tak EU.

⁵² Čl. 18 SFEU

⁵³ Tamtéž, čl. 165

⁵⁴ Tamtéž, čl. 45 odst. 3

⁵⁵ Tamtéž, čl. 20 odst. 2 a)

Student má právo získávat vzdělání v kterémkoliv členském státě Unie, neboť EU podporuje vzdělávací činnost. Jeho práva k pobytu, delšího než 3 měsíce, v hostitelské zemi Unie je odvozeno ze směrnice 2004/38/ES⁵⁶ o EU za podmínek:

- zápisu ke studiu u akreditované, vzdělávací instituce,
- má dostatečný finanční obnos a nemusí tak žádat o dávky,
- má sjednané zdravotní pojištění na pokrytí rizik.

Ekonomicky neaktivní občan jako sociálně potřebný musí splnit stejné podmínky jako student. Rozdíl mezi těmito dvěma kategoriemi ekonomicky neaktivních občanů je v prokazování dostatečného finančního obnosu. Neboť platí, že občan Unie, který nepracuje a není ani student musí prokázat dostatečné finanční krytí, kdežto studentovi stačí podat pouze prohlášení o této skutečnosti.⁵⁷

Rozdílná práva má však ekonomicky neaktivní **osoba, která si hledá práci**. Zde právo rozlišuje postavení osoby, která si práci hledá a osoby, jež ztratila zaměstnání a nadále chce v zemi pobývat.

Pokud si občan hledá práci, může pobývat v zemi až 6 měsíců, musí však být zaregistrován na příslušném úřadu práce – pokud chce pobírat dávky v nezaměstnanosti, a po vyžádání od úřadů také prokázat, že si aktivně hledá zaměstnání a není tak povinna prokazovat dostatečné finanční prostředky. Pokud osoba hledá práci déle, než prvních 6 měsíců pobytu, opět musí prokázat, že si aktivně hledá práci a také příslušné úřady posoudí to, zda je schopná si práci vůbec najít. Tuto povinnost lze snadno splnit pouhou registrací u úřadu práce a například ukládáním kopií žádostí, které uchazeč rozeslal na potenciálního zaměstnavatele.⁵⁸

V případě, že osoba hledající práci již pracovala, uplatní právo pobytu na dobu delší než 3 měsíce, pokud byl déle jak jeden rok zaměstnán a je registrován na úřadu práce nebo zahájí odbornou přípravu, aby mohl získat zaměstnání v jiné sféře, než je jeho dosavadní vzdělání nebo pracovní zkušenosti.⁵⁹

⁵⁶ Články 6 – 10 a 16 Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2004/38/ES

⁵⁷ KUNERTOVÁ, Tereza. *Pracovník v Evropské unii: za prací, studiem a na dovolenou v Evropě "jen" s právem EU*. Praha: Leges, 2014. s. 51

⁵⁸ Čl. 7 Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2004/38/ES

⁵⁹ Tamtéž, čl. 7

Obecně platí, že jakmile získá občan Unie, z pozice ekonomicky neaktivního občana, právo pobytu na dobu delší, než 3 měsíce, může nárokovat sociální dávky od členského státu. Ale musí plnit podmínky stanovené směrnicí 2004/38, která klade důraz na vlastnění dostatečného finančního zajištění, které tak vyloučí fakt, že by se takový občan stal přítěží pro hostitelský stát.

Zjištění, zda se práva ekonomicky neaktivních osob rozšiřují nebo jsou stále stejná, je podstatou druhé výzkumné otázky. *„Rozšiřují se práva těchto skupin ekonomicky ne-aktivních občanů EU nebo jsou stále stejná?“*

Práva ekonomicky neaktivních občanů EU jsou od přijetí posledních sekundárních pramenů práva, a to konkrétně směrnice 2004/38 stejná. Je však důležité zmínit, že tato směrnice sjednotila do té doby rozdrobenou problematiku v oblasti volného pohybu osob a ekonomicky neaktivních občanů, kteří svá práva mohli těžko dovozovat, pokud nebyli studenty nebo rodinnými příslušníky pracovníků.

2 Soudní judikatura po vzniku EU a zavedení institutu unijního občanství

Možnost volného pohybu pro občana Unie dává právo všem jejím občanům pohybovat se na území členských států a hledat si práci například v zemích s vyšším platovým ohodnocením, čímž mohou zvýšit svojí životní úroveň. Přesto mohou a bezesporu existují případy osob, které do těchto zemí cestují s jiným úmyslem, než je získání dobře placené práce nebo studia na zahraniční univerzitě a zvýšit si tak kredit u potencionálních zaměstnavatelů. Ekonomicky neaktivní občan EU a jeho nárokování sociální pomoci bude předmětem analýzy vybraných rozhodnutí SDEU.

2.1 Příklad Sala⁶⁰

Analýza případu paní Maríi Martínez Sala, jež byl postoupen Soudnímu dvoru 20. března 1996 s žádostí o zodpovězení otázek, které vznikly spolu s usnesením o přerušení řízení od Bayerisches Landessozialgericht⁶¹ ze dne 6. února 1996, se týkala zamítnutí o přiznání příspěvku na výchovu dítěte žadatelky.

2.1.1 Skutková podstata věci

Paní Sala, španělská příslušnice, od roku 1968 bydlela v Německu⁶². Zde žádala, v lednu roku 1993, o příspěvek na výchovu svého dítěte, které bylo v tomto měsíci narozené. V letech 1976 – 1986⁶³ a od 12. září 1989 do 24. října 1989, pracovala, respektive vykonávala různé závislé činnosti. Po této době pouze pobírala dávky sociální podpory, které jí poukázalo město Norimberk na základě spolkového zákona o sociální podpoře.⁶⁴ V původním řízení bylo mj. sděleno, že až do 19. května 1984 získávala paní Sala, na sebe navazující, povolení k pobytu. Po této době jí již byla vydávána pouze potvrzení o tom, že podala žádost o prodloužení

⁶⁰ Rozsudek Soudního dvora ze dne 12. května 1998. *María Martínez Sala proti Freistaat Bayern. Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce: Bayerisches Landessozialgericht - Německo. Články 8 A, 48 a 51 Smlouvy o ES - Pojem "pracovník" - Článek 4 nařízení (EHS) č. 1408/71 - Přídavek na výchovu - Pojem "rodinná dávka" - Článek 7 odst. 2 nařízení (EHS) č. 1612/68 - Pojem "sociální výhoda" - Požadavek držení povolení k pobytu. Věc C-85/96. ECLI:EU:C:1998:217*

⁶¹ Ve volném překladu – Bavorský státní soud pro sociální záležitosti

⁶² Narodila se v roce 1956, tedy lze dovodit, že v Německu bydlela od svých 12 ti let.

⁶³ S přerušením různých činností

⁶⁴ Poukázáno okresním úřadem Landratsamt Nürnberger Land

pobytu. Až v roce 1995, 18. dubna, získala vyjádření o prodloužení pobytu, a to od 20. dubna 1995 o jeden kalendářní rok.

Žádosti, kterou paní Sala podala v lednu 1993, po narození svého dítěte nebylo vyhověno, neboť podle Freistaat Bayern neměla německé občanství, ani povolení k pobytu. Paní Sala se proti tomuto odvolala k Sozialgericht Nürnberg, kde byla její žádost v březnu 1994 zamítnuta s odůvodněním k ne-držení povolení k pobytu. Načež se žadatelka o příspěvek a zároveň žalobkyně odvolala k Bayerisches Landessozialgericht v červnu 1994, který následně, jak bylo uvedeno v úvodu případu, podal předběžné otázky k Soudnímu dvoru, neboť nevyločil možnost, že by paní Sala mohla využít dovolání na nařízení č. 1408/71 a č. 1612/68.

Předběžné otázky:

- *„Byla španělská státní příslušnice bydlící v Německu, která vykonávala až na několik přerušení závislé činnosti do roku 1986 a která, nebereme-li v úvahu krátkodobě vykonávanou činnost v roce 1989, následně pobírala dávky sociální podpory na základě Bundessozialhilfegesetz (spolkový zákon o sociální podpoře), v roce 1993 stále ještě pracovníkem ve smyslu čl. 7 odst. 2 nařízení (EHS) č. 1612/68, nebo ve smyslu článku 2 ve spojení s článkem 1 nařízení (EHS) č. 1408/71?“⁶⁵*
- *„Je příspěvek na výchovu dítěte vyplácený na základě zákona o poskytování příspěvku a dovolené na výchovu dítěte (BErzGG) rodinnou dávkou uvedenou v čl. 4 odst. 1 písm. h) nařízení (EHS) č. 1408/71, na kterou mají španělští státní příslušníci bydlící v Německu nárok za stejných podmínek jako němečtí státní příslušníci v souladu s čl. 3 odst. 1 nařízení (EHS) č. 1408/71?“⁶⁶*
- *„Je příspěvek na výchovu dítěte vyplácený na základě zákona o poskytování příspěvku a dovolené na východu dítěte (BErzGG) sociální výhodou ve smyslu čl. 7 odst. 2 nařízení (EHS) č. 1612/68?“⁶⁷*
- *„Je zákon o poskytování příspěvku a dovolené na výchovu dítěte (BErzGG) v souladu s právními předpisy Evropské unie, pokud pro přiznání nároku na*

⁶⁵ Bod 19 odst. 1 rozsudku ve věci C-85/96 *Sala*. ECLI:EU:C:1998:217

⁶⁶ Tamtéž, odst. 2

⁶⁷ Tamtéž, odst. 3

*příspěvek na výchovu dítěte vyžaduje od příslušníků členského státu, aby měli rádné povolení k pobytu, přestože jsou oprávněni pobývat v Německu?*⁶⁸

2.1.2 Rozhodnutí Soudního dvora a jeho analýza

Na předběžné otázky Soudní dvůr reagoval tak, že zodpověděl nejdříve společně otázku č. 2 a č. 3. Následně se zabýval první otázkou, a nakonec otázkou číslo 4.

Podstatou otázek 2. a 3.⁶⁹ bylo, zda byla dávka, která byla předmětem sporu poskytovaná za stejných podmínek španělským příslušníkům bydlícím v Německu, jako německým příslušníkům, a to v souladu s nařízením č. 1408/71, a to konkrétně články 3 odst. 1 a čl. 4 odst. 1 písm. h) a následně, zda tuto dávku lze chápat jako sociální výhodu podle čl. 7 odst. 2 nařízení č. 1612/68.

Soudní dvůr u těchto otázek odkazoval na předchozí rozhodnutí⁷⁰, kde rozhodl, že dávka v podobě příspěvku na výchovu dítěte, musí být považována za rodinnou dávku dle čl. 4 odst. 1 písm. h) nařízení č. 1408/71, s apelem na fakt, že tato dávka je poskytovaná bez jakéhokoliv posouzení osobních potřeb a je postačující splnit určitá kritéria, stanovená německým zákonem. Dávka, která byla předmětem tohoto sporu, byla podle německé vnitrostátní úpravy dávkou spadající mezi nepřispěvkové dávky. Nepřispěvkové dávky upravovalo tehdejší nařízení č. 1408/71 v čl. 4 odst. 2.⁷¹ Výše ale bylo uvedeno, že Soudní dvůr se odkazoval na předchozí potvrzení, že příspěvek na výchovu dítěte spadá mezi rodinné dávky. Rodinné dávky jsou upraveny v nařízení č. 1408/71 v čl. 1 písm. u) bodu i) a to, že pro účely nařízení... „se „rodinnými dávkami“ rozumějí veškeré věcné i peněžité dávky určené k pokrytí rodinných výdajů podle právních předpisů uvedených v čl. 4 odst. 1 písm. h), s výjimkou zvláštních příspěvků při narození nebo osvojení uvedených v příloze II“.⁷² Soudní dvůr kladně odpověděl na třetí předběžnou otázku a potvrdil, že příspěvek na výchovu dítěte, je sociální výhodou podle čl. 7 odst. 2 nařízení č. 1612/68, a tato je poskytována pracovníkům, kteří vykonávají výdělečnou činnost, byť i na částečný úvazek. Tato sociální výhoda byla

⁶⁸ Bod 19 odst. 4 rozsudku ve věci C-85/96 *Sala*. ECLI:EU:C:1998:217

⁶⁹ Tamtéž, body 21 - 28

⁷⁰ C-245/94 *Hoever* a C-312/94 *Zachow*

⁷¹ Až v roce 2005 byly tyto uvedeny jednotlivými státy v příloze zmiňovaného nařízení.

⁷² Nařízení Rady (EHS) č. 1408/71

automaticky přiznávána tuzemským pracovníkům už jen na základě toho, že mají v Německu bydliště, proto Soudní dvůr považoval jako nutnou podmínku, aby tato výhoda byla poskytnuta i migrujícím občanům, neboť právo Společenství zakazuje diskriminaci pracovníků jiných členských zemí.⁷³ V tuto chvíli se ale nabízel otázka k použití nařízení č. 1612/68 neboť toto nařízení se vztahovalo na pracovníky a rodiny pracovníků. Byla tehdy paní Sala podle právních předpisů pracovníkem, aby mohla požívat výhod z toho plynoucích? V původním řízení bylo přece sděleno, že od října 1989 nebyla zaměstnaná, a to po dobu minimálně tří let, které předcházely její žádosti o příspěvek na výchovu dítěte. Mohla se tedy paní Sala domáhat aplikace nařízení č. 1612/68, nebo nařízení č. 1408/71? Nařízení č. 1408/71 v čl. 2 se totiž vztahovalo na „*zaměstnané osoby nebo na osoby samostatně výdělečně činné, které podléhají nebo podléhali právním předpisům jednoho nebo více členských států jakož i na jejich rodinné příslušníky nebo pozůstalé po nich.*“⁷⁴ Tuto podmínku paní Sala splňovala, neboť v minulosti vykonávala různé závislé činnosti. Přesto Soudní dvůr status pracovníka nepotvrdil, ani nevyvrátil a toto rozhodnutí ponechal vnitrostátnímu soudu. Čtvrtou otázku jednoznačně posuzoval ve prospěch žadatelky a odkazoval se na občanství Unie.⁷⁵

Případ Sala byl Soudnímu dvoru předložen s otázkami, spojenými se statusem pracovníka. Tyto otázky ale Soudním dvorem zodpovězeny nebyly. Přesto Soudní dvůr přiřknul ekonomicky neaktivní příslušnici jiné členské země práva, která byla spojena s občanstvím Unie a díky tomuto rozhodnutí zastřel rozdíl mezi tuzemskými příslušníky a příslušníky jiných členských států, když potvrdil, že paní Sala mohla nárokovat příspěvek na výchovu dítěte, ačkoliv nevlastnila řádné povolení k pobytu a své stanovisko zdůvodnil právě tím, že vnitrostátní příslušník nemusel tyto skutečnosti prokazovat a ona jako občan Unie, který by neměl být diskriminován, se tak musela nacházet ve stejném postavení jako tuzemský příslušník.

Zavedení unijního občanství v případě Sala znamenalo aplikaci práva Společenství na nepracující, a tudíž ekonomicky neaktivní osobu. Z této skutečnosti lze dovodit, že kdyby tento status nebyl Maastrichtskou smlouvou zaveden, paní Sala by se

⁷³ Čl. 48 Smlouvy o ES

⁷⁴ Čl. 2 Nařízení Rady (EHS) č. 1408/71

⁷⁵ Bod 61 rozsudku ve věci C-85/96 *Sala*. ECLI:EU:C:1998:217

těžko dovolávala jako ekonomicky neaktivní osoba svého práva na volný pohyb a pobyt a s tím spojené nárokování sociální pomoci, která do té doby náležela pouze pracovníkům a jejich rodinným příslušníkům.⁷⁶ Tuto svobodu, a s ní spojené nároky, totiž po zavedení unijního občanství vnitrostátní soud, ač nechtěl, musel přiznat „cizince“ jakožto státní příslušníci jiného členského státu a navrhnout nárok na pomoc, o kterém si ovšem chtěl rozhodovat sám⁷⁷, bez zásahu institucí EU.

Tento případ v očích veřejnosti zanechal několik otázek, nejméně dvě z nich byly velmi důležité. K první otázce je potřebné uvést, že nebyť celkem restriktivních německých zákonů, nárokovala by paní Sala sociální podporu už jen z toho pohledu, jakožto legálně usazená občanka v Německu, neboť nelze zpochybnit fakt, že svým pobytem od věku 12ti let, si vytvořila k této zemi tolik potřebnou vazbu. Nicméně německé zákony tuto možnost cizím státním příslušníkům, ač byli z členských zemí, nechtěly umožnit.⁷⁸ Její pobyt v zemi byl tak de facto legalizován až díky postoupení jejího případu Soudnímu dvoru, který už jen díky zavedení statusu občanství Unie přiřknul paní Sala nároky, jež byly předmětem sporu. Navíc, k uvedeným skutečnostem ve skutkové podstatě věci: ač nevlastnila německý pas, byla nepochybně členem německé společnosti a zástupci úřadů, kteří rozhodli, že nemá nárok na dávky, nedokázali před Soudním dvorem rozhodnutí o zamítnutí její žádosti náležitě obhájit. Mimo to i generální advokát La Pergolla se ve svém stanovisku odvolával na to, že německá právní úprava a podmínky, které vyžaduje k udělení práva pobytu, jsou v rámci práva Společenství diskriminační povahy.⁷⁹ Druhou otázkou bylo to, proč Soudní dvůr nezodpověděl otázku: zavedení občanství Unie a jeho důsledky pro získání pobytu v jiném členském státě. Soud se totiž v bodu 60 vyjádřil v tom smyslu, že není třeba zkoumat článek 8a Smlouvy o ES, neboť již v minulosti byla žalobkyně oprávněna v tomto státě pobývat.

Soudní dvůr tak rozhodl v důsledku zavedení občanství, neboť se domníval, že právě přijetí Maastrichtské smlouvy si žádá přehodnotit obecné zásady nediskriminace a zadal svým rozsudkem to, že by se mělo aplikovat rovné

⁷⁶ MENENDÉZ, Agustín José. European Citizenship after Martínez Sala and Baumbast: Has European law become more human but less social?. *ARENA Working Paper*. 2009. s. 19

⁷⁷ Bod 10 rozsudku ve věci C-85/96 *Sala*. ECLI:EU:C:1998:217 „každý státní příslušník, který chce pobírat příspěvek, musí mít oprávnění k pobytu nebo povolení k pobytu“

⁷⁸ Pozn. 76, s. 19

⁷⁹ Bod 22 Stanoviska generálního advokáta ve věci C-85/96 *Sala*. ECLI:EU:C:1997:335

zacházení na všechny státní příslušníky členských států jakožto občanům Unie.⁸⁰ Tento rozsudek byl chápán i tak, že není potřeba trvalého pobytu pro to, aby mohl státní příslušník jiné členské země nárokovat takové sociální dávky, které mohou nárokovat tuzemští občané, kterým postačí splňovat podmínku bydliště. Tento rozsudek je považován jako jeden z nejvýznamnějších v desetiletí občanství Unie v oblasti volného pohybu osob, neboť Soudní dvůr tímto poukázal státům, které zavedení občanství brali pouze jako další články Smlouvy, že tímto posiluje práva dosud upozadovaných, ekonomicky neaktivních migrantů.

2.2 Příklad Grzelczyk⁸¹

Případ francouzského studenta, který pobýval v Belgii a požádal v této zemi o dávky minimex.

2.1 Skutková podstata věci

Francouzský státní příslušník pan Grzelczyk započal svá studia na katolické univerzitě Louvain-la-Neuve v oboru tělesné výchovy v roce 1995, vykonal své právo pohybu a přestěhoval se tak do Belgie. Během svých studií, po dobu tří let, si hradil sám výdaje na obživu, ubytování i studium díky různým menším zaměstnáním. Ve čtvrtém roce studií požádal Public social assistance (dále jen CPAS)⁸² o vyplácení dávek minimex.⁸³ Insitut CPAS jeho žádosti vyhověl se zdůvodněním, že během studií pracoval a přihlédl taktéž k zátěži, kterou obnáší napsání závěrečné práce a účast na stáži. Tyto dávky mu byly poskytnuty na dobu určitou, v období 5. října 1998 – 30. června 1999. Následně se CPAS obrátil na belgický stát a žádal o náhradu vypočítané dávky minimex, která byla studentovi Grzelczykovi vyplácena. Stát však toto odmítl s odůvodněním, že na tyto dávky neměl francouzský státní příslušník nárok, neboť tyto byly pouze pro vlastní státní příslušníky. Na tomto základě CPAS v lednu 1999 zastavil vyplácení dávky minimex a v odůvodnění sdělil, že Grzelczyk je státním příslušníkem EHS a je zapsaný jako student. Student Grzelczyk napadl toto rozhodnutí u Tribunal du travail de Nivelles,

⁸⁰ MENENDÉZ, Agustín José. European Citizenship after Martínez Sala and Baumbast: Has European law become more human but less social?. *ARENA Working Paper*. 2009. s. 22

⁸¹ Rozsudek Soudního dvora ze dne 20. září 2001. *Rudy Grzelczyk proti Centre public d'aide sociale d'Ottignies-Louvain-la-Neuve. Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce: Tribunal du travail de Nivelles - Belgique. Věc C-184/99. ECLI:EU:C:2001:458*

⁸² Veřejné centrum sociální pomoci

⁸³ Sociální dávka na zajištění základních potřeb, tzv. životní minimum

kdy tento soud stanovil, že minimex spadal pod sociální výhody ve smyslu čl. 7 odst. 2 nařízení č. 1612/68 a zároveň uvedl, že v Belgii bylo vyplácení minimexu rozšířeno na osoby, na které se vztahovala působnost tohoto nařízení. Tento soud se dále odkazoval na případ C-85/96 *Sala*, a to v otázce možné diskriminace a bránění uplatňování vnitrostátní právní úpravy na úkor unijního občanství. Soud přihlédl k situaci navrhovatele a přiznal mu nárok na pomoc ve výši 20 000 belgických franků a položil Soudnímu dvoru předběžné otázky.

- První otázkou se tázal, zda brání Smlouva o ES tomu, aby byla dávka minimex přiznána pouze státním příslušníkům členských států, na něž se vztahuje nařízení č. 1612/68 a nepřiznávat tento tak všem občanům Unie?
- Druhou otázkou se tázal, zda směrnice 93/96 o právu pobytu pro studenty umožňuje, aby bylo nejdříve právo pobytu uznáno a později byl tento vyloučen z nároku na dávky a zda je toto rozhodnutí v případě vyloučení konečné?

2.2.2 Rozhodnutí soudního dvora a jeho analýza

V rámci první otázky reagoval CPAS na to, že podle směrnic 90/364, 90/365 a 93/96, v nichž je požadavek, aby osoba měla dostatečné finanční prostředky a byla kryta nemocenským pojištěním. Mimo to tvrdil, že článek 8a ve Smlouvě o ES nemá přímý účinek a musí respektovat omezení stanovená Smlouvou o ES a následně prameny sekundárního práva. Soudní dvůr se k této otázce vyjádřil s odkazem na předchozí rozsudek C-249/83 *Hoeckx* a dále vykládal právo tak, že jedinou překážkou získání dávky minimex byla prakticky pro *Grzelczyka* pouze jeho cizí státní příslušnost, což odporovalo článku 6 Smlouvy o ES, která takovouto formu diskriminace zakazovala, a zároveň uvedl, že status občana Unie umožňuje těmto občanům stejného právního zacházení.⁸⁴ Soud citoval, že „*Status občana Unie je totiž určen k tomu, být základním statusem státních příslušníků členských států umožňujícím těm z nich, kteří se nacházejí ve stejné situaci, požívat, bez ohledu na jejich státní příslušnosti a s výhradou výjimek výslovně stanovených v tomto ohledu, stejného právního zacházení.*“⁸⁵ Lze tak dovodit, že nově čl. 17 Smlouvy o ES povýšil občanství Unie na roveň občanství

⁸⁴ Body 27- 33 rozsudku ve věci C-184/99 *Grzelczyk*. ECLI:EU:C:2001:458

⁸⁵ Tamtéž, bod 31

tuzemských občanů a s tím spojené nároky.⁸⁶ Obdobně se Soudní dvůr vyjádřil i v případě C-85/96 Sala, kde judikoval zákaz diskriminace na základě cizí státní příslušnosti a vyjádřil se v tom smyslu, že není potřeba držet povolení k pobytu, když již dříve tato osoba v členské zemi legálně pobývala.⁸⁷ Ke statusu studenta a nárokování dávek se Soudní dvůr vyjádřil tak, že po zavedení občanství Unie má každý občan právo na vzdělání, jež spadá do působnosti Smlouvy o ES a žadatel by neměl být zbaven práv, která mu tato Smlouva přiznává.⁸⁸ Soudní dvůr potvrdil, že směrnice 93/96 o právu pobytu pro studenty sice nepřiznávala studentovi nárok na stipendium, ale to neznamenovalo, že by měl být vyloučen z nárokování dávky minimexu, která spadala do oblasti sociálních dávek, kterou tak směrnice 93/96 nevylučovala. Rozhodnutí soudu tedy bylo následující:

„Články 6 a 8 Smlouvy o ES (nyní, po změně článku 12 ES a 17 ES) brání tomu, aby byl nárok na takovou sociální dávku nepřispěvkového typu, jako je životní minimum podle článku 1 belgického zákona ze dne 7. srpna 1974, podmíněn, pokud jde o státní příslušníky jiných členských států než hostitelského členského státu, na jehož území uvedení státní příslušníci legálně pobývají, tím, že posledně uvedené spadají do působnosti nařízení Rady (EHS) č. 1612/68 ze dne 15. října 1968 o volném pohybu pracovníků uvnitř Společenství, ačkoli na státní příslušníky hostitelského členského státu se žádná taková podmínka nevztahuje.“⁸⁹

Stejně jako v případě C-85/96 Sala, se přezkoumávala možnost, zda byl Grzelczyk v právním rámci Společenství pracovníkem či nikoliv.⁹⁰ Ale v obojích případech bylo rozhodnutí o statusu pracovníka ponecháno na předkládacím soudu. Grzelczyk stejně tak jako v předchozím případě C-85/96 Sala splnil právo pobytu. Navíc, oproti případu Sala splňoval podmínky směrnice 93/96 neboť byl zapsán v akreditovaném školním zařízení, dále měl zřejmě platné nemocenské pojištění⁹¹ a vzhledem k faktu, že si tři roky přivydělával, měl by tak být považován za osobu vlastníci

⁸⁶ Ex-článek 8a původní Smlouvy o ES

⁸⁷ Body 60-61 rozsudku ve věci C-85/96 Sala. ECLI:EU:C:1998:217

⁸⁸ DELLI, Chantal. Das Wesen der Unionsbürgerschaft: Überlegungen anhand des Falls Rudy Grzelczyk gegen Centre public d'aide sociale d'Ottignies-Louvain-la-Neuve. *Europainstitut der Universität Basel* 2004. [online]. 2004. s. 20. [cit. 2018-11-22]. Dostupné z: http://europa.unibas.ch/fileadmin/user_upload/europa/PDFs_Basel_Papers/BS69.pdf

⁸⁹ Rozhodnutí Soudního dvora ve věci C-184/99 Grzelczyk. ECLI:EU:C:2001:458

⁹⁰ Body 63 - 67 Stanoviska generálního advokáta Albera ve věci C-184/99 Grzelczyk. ECLI:EU:C:2000:518 (en)

⁹¹ Tamtéž, bod 81

dostatečné finanční prostředky, které ani nemusí prokazovat, neboť stačilo v tomto smyslu, pokud byla osoba student, vydat prohlášení.⁹² Směrnice 93/96 v čl. 1 stanovila, že „*Pro upřesnění podmínek usnadňujících výkon práva pobytu a s cílem zajistit přístup k odbornému vzdělání bez diskriminace pro státního příslušníka členského státu, který byl přijat k odbornému vzdělávání v jiném členském státě, přiznávají členské státy právo pobytu každému studentovi, který je státním příslušníkem členského státu a který nepožívá toto právo na základě jiných právních předpisů Společenství, a rovněž manželce nebo manželovi studenta a nezaopatřeným dětem, pokud student prokáže dotyčnému vnitrostátnímu orgánu prohlášením nebo obdobnými prostředky, které si zvolí a které jsou přinejmenším rovnocenné, že má dostatečné prostředky, aby se nestal během svého pobytu zatížením pro systém sociálního zabezpečení hostitelského členského státu, a za podmínky, že je zapsán do uznaného vzdělávacího zařízení, aby v něm jako hlavní činnost získal odborné vzdělání, a že má v hostitelském členském státě uzavřeno nemocenské pojištění vůči všem rizikům.*“⁹³

Proti tomuto lze případ C-85/96 Sala srovnat se směrnici v 90/364 a 90/365, kdy by musela žadatelka splňovat podmínky ve formě dostatečných finančních prostředků a uzavření nemocenského pojištění, které by jí pokrývalo všechna rizika. Tuto skutečnost Soudní dvůr v jejím případě judikoval tak, že stačilo splňovat podmínku uzavření pojištění alespoň proti jednomu riziku.⁹⁴

V rozsudku k případu C-184/99 Grzelczyk Soudní dvůr judikoval v tom smyslu, že pokud občané Unie mající právo pobytu v jiné členské zemi, mají stejné nároky jako tamní občané za předpokladu, že podstata věci spadá do působnosti práva Společenství.⁹⁵ To zajisté případ C-184/99 splňoval, stejně tak i případ C-85/96 Sala, neboť podstatou věci byla otázka diskriminace cizích státních příslušníků, jež jsou ale občany Unie, přičemž se uplatnil čl. 12 Smlouvy o ES.⁹⁶

⁹² DELLI, Chantal. Das Wesen der Unionsbürgerschaft: Überlegungen anhand des Falls Rudy Grzelczyk gegen Centre public d'aide sociale d'Ottignies-Louvain-la-Neuve. *Europainstitut der Universität Basel* 2004. [online]. 2004. s. 23. [cit. 2018-11-22]. Dostupné z: http://europa.unibas.ch/fileadmin/user_upload/europa/PDFs_Basel_Papers/BS69.pdf

⁹³ Čl. 1 Směrnice Rady 93/96/EHS ze dne 29. října 1993 o právu pobytu pro studenty

⁹⁴ Bod 36 rozsudku ve věci C-85/96 *Sala*. ECLI:EU:C:1997:335. K tomuto se připojila v bodě 37 Komise, která tvrdila, že jako pracovník byla pojištěná v rámci důchodového pojištění.

⁹⁵ Pozn. 92, s. 30

⁹⁶ Pozn. 92, s. 33

V obou případech, které byly v této závěrečné práci analyzovány, požadovali účastníci řízení sociální dávku, která sice spadala do působnosti nařízení č. 1612/68, jež se vztahovalo na pracovníky a tento status v obou případech nebyl potvrzen, ani vyvrácen, ale jak bylo Soudním dvorem judikováno, status občanství Unie umožňuje osobám, které pobývají v členském státu, tyto nárokovat resp. jim přiřkne nárok si o ně zažádat, neboť články 6 a 8 Smlouvy o ES brání tomu, aby byli jako občané Unie v horším postavení, než jsou tuzemští občané. Přesto je vhodné zmínit poznámku generálního advokáta Albera, který se však ke statusu pracovníka, v případě Grzelczyk přikláněl a odvolával se na čl. 39 Smlouvy o ES, neboť tento článek žádal rovné zacházení s rezidentem v zemi, což spadalo do čl. 7 nařízení č. 1612/68, a proto bylo nárokování dávky minimex oprávněné. I když v době nárokování, nepracoval, lze tak považovat, že práci pouze dočasně přerušil, a to právě kvůli doplnění vzdělání.⁹⁷ Soudní dvůr, jak již bylo popsáno výše, tento status nepotvrdil, ani nevyvrátil a nárok na dávku vyhodnotil jako oprávněný, protože byl Grzelczyk občanem Unie.⁹⁸

Obecně vzato případy Sala a Grzelczyk byly Soudním dvorem pojety obdobně, neboť ten se v rozsudcích odvolával na článek 12 Smlouvy o ES, jehož podstatou je zákaz na základě diskriminace, která byla prokázána, a to vzhledem k tomu, že tuzemští občané státu nemuseli splňovat podmínky tamního zákona, aby mohli nárokovat sociální pomoc kdežto příslušníci členských států ano.

2.3 Příklad Trojani⁹⁹

Případ ve věci C-456/02 týkající se státního příslušníka Francie, pana Trojaniho, který žádal v Belgii o přiznání sociální dávky minimex.

2.3.1 Skutková podstata věci

Francouzský příslušník Michel Trojani, pobýval v roce 1972 krátkou dobu v Belgii, přičemž zde vykonával i výdělečnou činnost. Do Belgie se vrátil v roce 2000, nezaregistroval se u žádného úřadu a pobýval v kempu a následně od prosince 2001 pobýval v Bruselu v mládežnické ubytovně a od ledna 2002 byl na ubytovně

⁹⁷ Body 60, 70 a 10 Stanoviska generálního advokáta Albera ve věci C-184/99 *Grzelczyk*. ECLI:EU:C:2000:518 (en)

⁹⁸ Bod 30 rozsudku ve věci C-184/99 *Grzelczyk*. ECLI:EU:C:2001:458

⁹⁹ Rozsudek Soudního dvora (velkého senátu) ze dne 7. září 2004. *Michel Trojani proti Centre public d'aide sociale de Bruxelles (CPAS)*. Věc C-456/02. ECLI:EU:C:2004:488

Armády spásy, kde vykonával různé činnosti v rozsahu 30 hodin týdně, přičemž za tyto mu bylo poskytnuto ubytování a kapesné. Činnosti, které měl vykonávat, byly uzpůsobeny osobnímu plánu začlenění. Trojani požádal CPAS o dávky minimex s odůvodněním, že musí za ubytování platit 400 EUR a, že by chtěl ubytovnu opustit a osamostatnit se. CPAS jeho žádost odmítl a po odvolání k Tribunal de Bruxelles, získal dočasnou pomoc ve výši 300 EUR a jeho případ byl postoupen Soudnímu dvoru s následujícími předběžnými otázkami.

- Podstatou první otázky bylo zodpovězení, zda se občan Unie, dle popisu výše, mohl domáhat práva pobytu:
 - dle nařízení č. 1612/68 nebo čl. 39 Smlouvy o ES,
 - jako pracovník podle čl. 43 Smlouvy o ES,
 - jako poskytovatel služeb nebo jejich příjemce dle čl. 49 Smlouvy o ES,
 - dle jeho osobního plánu pro společensko – profesní začlenění,

pokud byl legálně pobývajícím na území státu, neměl dostatek financí, vykonával činnost pro ubytovnu v rozsahu výše uvedeném a dostával za ni odměnu v naturáliích na pokrytí potřeb?

- Protože byl evropský občan, mohl se dovolávat čl. 18 Smlouvy o ES, který zaručoval volný pohyb a pobyt v zemích EU? (platí v případě záporné odpovědi na otázku 1)
 - Jak by měla být chápána směrnice 90/364 nebo omezení pohybu dle Smlouvy o ES (zejména minimex)?
 - Lze odmítnout migrujícímu občanovi EU minimex nebo sociální pomoc a upřít mu právo pobytu, protože nemá dostatek financí, když i tuzemští občané musí splňovat podmínky pro získání minimexu?
 - Musí se posuzovat konkrétní situace s ohledem na omezenou dobu poskytování sociální dávky nebo se musí brát v potaz „neúměrná“ finanční zátěž pro stát v případě poskytnutí dávky?

2.3.2 Rozhodnutí Soudního dvora a jeho analýza

Soudní dvůr rozhodl 7. 9. 2004 v tom smyslu, že na navrhovatele se nevztahovaly články 43 a 49 Smlouvy o ES, jež se vztahují na svobodu usazování¹⁰⁰ a na služby¹⁰¹. Přesto se mohl Trojani domáhat práva pobytu jakožto pracovník podle článku 39¹⁰² Smlouvy o ES za podmínek, že jeho činnost byla skutečné a efektivní povahy, přičemž o tomto měl rozhodnout postupující soud. V případě, že by pan Trojani neměl právo pobytu podle článků 39, 43 a 49 Smlouvy o ES, mohl toto právo nárokovat s přímou použitelností čl. 18 Smlouvy o ES. Pokud navrhovatel splňoval podmínky, které stanovil výše uvedený článek, mohl se podle článku 12 Smlouvy o ES dovolávat nároku na přiznání sociální dávky minimex. Obdobně Soudní dvůr judikoval i v dříve popsanych případech C-85/96 Sala a C-184/99 Grzelczyk, kde se odvolával na působnost práva Společenství. V případě Sala byla potvrzena působnost článku 39¹⁰³ Smlouvy o ES, přičemž tato v době nárokování sociální dávky ve formě příspěvku na výchovu dítěte, nebyla v podobné pozici jako pan Trojani, nicméně, fakta prokázala, že k zemi, kde nárokovala dávky pomoci, měla vytvořený vztah, neboť v ní pobývala od svých 12ti let a činnosti závislé povahy, které zde vykonávala, mohly být posuzovány stejně efektivně, jako činnosti, které vykonával pan Trojani. Soudní dvůr však nároky Trojaniho vykládal více široce a to ve 46 bodu rozsudku, kde stanovil, že i pokud by byl navrhovatel Trojani nezaměstnaný, mohl by i tak nárokovat dávku sociální pomoci, neboť čl. 18 Smlouvy

¹⁰⁰ čl. 43 Smlouvy o ES ve znění Smlouvy z Nice „V rámci níže uvedených ustanovení jsou zakázána omezení svobody usazování pro státní příslušníky jednoho členského státu na území státu druhého. Stejně tak jsou zakázána omezení při zřizování zastoupení, poboček nebo dceřiných společností státními příslušníky jednoho členského státu na území druhého státu. Svoboda usazování zahrnuje přístup k samostatně výdělečným činnostem a jejich výkon, jakož i zřizování a řízení podniků, zejména společností ve smyslu čl. 48 druhého pododstavce, za podmínek stanovených pro vlastní státní příslušníky právem země usazení, nestanoví-li kapitola o pohybu kapitálu jinak.“

¹⁰¹ čl. 49 tamtéž. „Podle následujících ustanovení jsou zakázána omezení volného pohybu služeb uvnitř Společenství pro státní příslušníky členských států, kteří podnikají v jiném státě společenství, než se nachází příjemce služeb. Rada může na návrh Komise rozhodnutím přijatým kvalifikovanou většinou rozšířit použitelnost této kapitoly též na poskytovatele služeb, kteří jsou státními příslušníky třetích zemí a kteří jsou usazeni ve Společenství.“

¹⁰² čl. 39 Smlouvy o ES tamtéž. „1. Je zajištěn volný pohyb pracovníků ve Společenství. 2. Volný pohyb pracovníků zahrnuje odstranění jakékoli diskriminace mezi pracovníky členských států na základě státní příslušnosti, pokud jde o zaměstnávání, odměnu za práci a jiné pracovní podmínky. 3. S výhradou omezení odůvodněných veřejným pořádkem, veřejnou bezpečností a ochranou zdraví zahrnuje právo: a) ucházet se o skutečně nabízená pracovní místa; b) pohybovat se za tím účelem volně na území členských států; c) pobývat v některém z členských států za účelem výkonu zaměstnání v souladu s právními a správními předpisy, jež upravují zaměstnávání vlastních státních příslušníků; d) zůstat na území členského státu po skončení zaměstnání za podmínek, které budou předmětem prováděcích nařízení vydaných Komisí. 4. Tento článek se nepoužije pro zaměstnání ve veřejné správě.“

¹⁰³ Dříve právě článek 48 Smlouvy o ES vztahující se na práva pracovníků.

o ES mu právo pobytu přiznával a navíc se na něj vztahoval článek 12 Smlouvy o ES, který se odvolával na zákaz diskriminace na základě státní příslušnosti.¹⁰⁴ Zde je však na místě otázka diskriminace a jejího prokázání, neboť v případech Sala a Grzelczyk by tato byla snadno prokazatelná, protože tuzemští občané nemuseli splňovat podmínky jako cizí státní občané EU, aby mohli nárokovat dávky, které byly předmětem sporu. V případě pana Trojaniho bylo v předběžné otázce položené soudu sděleno postupujícím soudem, že by Trojani měl splňovat pro přiznání minimexu podmínky jako Belgičan, které byly:

- prokázání ochoty pracovat,
- prokázání potřebnosti.

Přičemž belgický zákon¹⁰⁵ zavádějící nárok na minimex stanovil rozdílné podmínky pro belgické státní příslušníky a občany Unie¹⁰⁶. Rozdíl byl v tom smyslu, že Belgičan nemusel splňovat podmínky nařízení č. 1612/68¹⁰⁷. Proto i v tomto případě bylo možné aplikovat čl. 12 Smlouvy o ES. V případě pana Trojaniho však vyvstala otázka legálního pobytu, který měl právě umožnit aplikaci článku 12 Smlouvy o ES. Bylo totiž jasné, že pan Trojani, možná i v důsledku chybějících kontrol v rámci Schengenského prostoru, nebyl zaregistrován u úřadů. Bylo totiž prokázáno, že Trojani neměl právo pobytu dle podmínek Společenství, ale legální pobyt byl prokázán dle podmínek stanovených belgickým právem.¹⁰⁸ Navíc na tuto skutečnost upozornil i generální advokát Geelhoeda, který v bodě 3 sdělil, že Trojani se zaregistroval u bruselské Commune a měl dočasné potvrzení k pobytu v mezidobí dubna a září. Trojani sám sdělil, že vlastnil dočasné potvrzení k pobytu, které bylo platné 5 let. A toto stačilo k tomu, aby mohl nárokovat minimex, i přesto, že možná existovaly obavy z podvodného jednání ohledně vstupu a pobytu v zemi, a to z pohledu vnitrostátního práva, nebyly tyto postupujícím soudem údajně

¹⁰⁴ GUIMARÃES, Daniela. The Right of Free Movement and the Access To Social Protection in the EU: The Economical Dimension. Notes on the Case Elisabeta Dano v Jobcenter Leipzig, C-333/13. *UNIO - EU Law Journal*. Vol. 1, No. 1. [online]. July 2015. s. 117. [cit. 2018-11-25] DOI: <http://doi.org/10.21814/unio.1.8>

¹⁰⁵ Moniteur belge ze dne 18. září 1974 – čl. 1 zákona ze dne 7. srpna 1974

¹⁰⁶ V roce 1987 rozšířeno na osoby bez belgické státní příslušnosti, na něž se vztahovalo nařízení č. 1612/68.

¹⁰⁷ Na rozdíl od občana Unie nemusel disponovat dostatečnými finančními prostředky.

¹⁰⁸ WHITE CA, Robin (2005). Free Movement, Equal Treatment, and Citizenship of the Union. *International and Comparative Law Quarterly*, 54, [online]. 2008. s. 892 [cit. 2018-11-25] <http://doi.org/10.1093/iclq/lei041>

prokazatelné.¹⁰⁹ Příklad Trojaniho, byl poučný v tom smyslu, kdy občan Unie, který nebyl belgickým příslušníkem, žádal minimex ze sociálního systému Belgie, byl odmítnut a i přes doporučení generálního advokáta, Soudní dvůr rozhodoval v tom smyslu, že by bylo nepřiměřené mu upřít právo pobytu, ačkoliv nebyl finančně soběstačný.¹¹⁰ Judikoval tak i přes skutečnost, že podle práva Společenství na pobyt neměl nárok, protože mu toto právo bylo defacto přiřknuto belgickými úřady a odůvodňoval to třemi, následujícími poznámkami:¹¹¹

- minimex spadá do působnosti Smlouvy o ES,^{112 113}
- ekonomicky neaktivní občan Unie se může dovolávat čl. 12 Smlouvy o ES za předpokladu legálního pobytu,¹¹⁴
- vnitrostátní úprava poskytování sociální pomoci občanům Unie a podmínky stanovené pro její získání této pomoci jsou diskriminační povahy dle čl. 12 Smlouvy o ES.¹¹⁵

Soudní dvůr tak jasně vymezil, že v případě, že by postupující soud shledal Trojaniho pobyt za oprávněný, bylo by v rozporu s právem Společenství upření dávek minimexu jen z toho důvodu, že byl příslušníkem jiné členské země EU. Lze tak odvodit, že judikatura Soudního dvora apeluje na rovné zacházení v sociální oblasti, pokud je průkazná dostatečná integrace občana Unie v hostitelské zemi. Toto lze odvodit v případě Trojaniho tím, že vlastnil dočasné povolení k pobytu, udělené dle vnitrostátních předpisů Belgie.¹¹⁶ Například u případu C-184/99 Grzelczyk, by v případě otázek ohledně sporu o právo pobytu, zřejmě Soudní dvůr přihlížel k integraci studenta taktéž, neboť ten zde v době sporu pobýval min. tři roky.

¹⁰⁹ Pozn. 108, s. 892

¹¹⁰ WHITE CA, Robin (2005). Free Movement, Equal Treatment, and Citizenship of the Union. *International and Comparative Law Quarterly*, 54, [online]. 2008. s. 898 [cit. 2018-11-25] <http://doi.org/10.1093/iclq/lei041>

¹¹¹ Tamtéž, s. 898

¹¹² Bod 42 rozsudku ve věci C-456/02 *Trojani*. ECLI:EU:C:2004:488

¹¹³ Takto SD judikoval i v případě Grzelczyk, bod 46 rozsudku ve věci C-184/99 *Grzelczyk*. ECLI:EU:C:2001:458

¹¹⁴ Pozn. 112, bod 43

¹¹⁵ Pozn. 112, bod 44

¹¹⁶ Pozn. 110, s. 900

Ve všech doposud zmíněných rozsudcích v této DP bylo judikaturou Soudního dvora upřednostňováno právo Společenství. Lze vysledovat, že princip rovného zacházení byl upřednostňován před zájmy států a s tím byla spojena nutnost sociálního začlenění jednotlivce v hostitelském členském státě.¹¹⁷ Tato nutnost znamenala tzv. posvěcení oprávněnosti nároku na sociální pomoc pro Trojaniho¹¹⁸, Salu¹¹⁹ i studenta Grzelczyka¹²⁰. Co se týče aplikace směrnice 90/364¹²¹ v případě Trojani spočívala v tom, že čl. 1 odst. 1 stanoví, že: *„Členské státy udělí právo pobytu státním příslušníkům členských států, kterým toto právo nevzniklo na základě jiných ustanovení práva Společenství, a jejich rodinným příslušníkům uvedeným v odstavci 2 za podmínky, že mají pro sebe i pro své rodinné příslušníky uzavřeno nemocenské pojištění vůči všem rizikům v hostitelském členském státě a mají dostatečné finanční prostředky, aby se během svého pobytu nestali zátěží pro sociální pomoc hostitelského členského státu. Prostředky uvedené v prvním pododstavci jsou považovány za dostatečné, jsou-li vyšší než úroveň prostředků, pod kterou hostitelský členský stát může poskytovat sociální pomoc svým státním příslušníkům, přičemž se berou v úvahu osobní poměry žadatele a popřípadě osob přijatých na základě odstavce 2.“*¹²²

Znamená to tedy, že Soudní dvůr měl objasnit právě vztah mezi žádostí navrhovatele o sociální dávky a právem na pobyt, jež směrnice podmiňovala dostatečnými finančními zdroji za podmínek citovaných výše. Případem Trojani se mj. řešilo, že když občan Unie podal žádost o sociální dávku, tak dotyčný stát, kde jí žádal, automaticky zpochybnil jeho právo na pobyt. Přitom by něco takového nemělo mít vliv na tato práva, neboť vyhoštění by mělo být důsledkem nepřiměřené zátěže pro hostitelský stát za podmínek dodržení zásady proporcionality.¹²³ Případy Sala, Grzelczyk a Trojani mají společné to, že se jednalo o osoby, které delší dobu pobývaly v členském státě a nárokovaly zde sociální dávky, jež jim byly odmítnuty. Martínez Sala trávil většinu svého života v Německu, student Grzelczyk strávil minimálně tři roky v Belgii a Trojani pobýval v Belgii dva roky a zapojil se

¹¹⁷ COUTTS, Stephen. The Absence of Integration and the Responsibilisation of Union Citizenship, *European Papers*, Vol. 3, 2018, No 2, s. 770

¹¹⁸ Rozsudek ve věci C-456/02 *Trojani*. ECLI:EU:C:2004:488

¹¹⁹ Rozsudek ve věci C-85/96 *Sala*. ECLI:EU:C:1998:217

¹²⁰ Rozsudek ve věci C-184/99 *Grzelczyk*. ECLI:EU:C:2001:458

¹²¹ Směrnice Rady ze dne 28. června 1990 90/364/EHS o právu pobytu

¹²² Tamtéž, čl. 1

¹²³ Pozn. 117, s. 768

do osobního programu reintegrace v Armádě Spásy. Platí však to, že status občanství Unie uděluje těmto migrujícím, ekonomicky neaktivním občanům, práva Společenství, díky nimž tyto osoby nemohly být vyloučeny z působnosti poskytování nepříspěvkových dávek a dávek sociální pomoci. V rozsudku Martínez Sala tedy nebylo možné odůvodnit zamítnutí nároku na příspěvek na výchovu dítěte s podmíněním nedržení oprávnění k pobytu. U studenta Grzelczyka bylo nepřiměřené a neoprávněné předpokládat, že pozbyl právo na pobyt ve chvíli, kdy požádal o minimex a to samé platilo i v případě Trojani, kdy však tento občan Unie nebyl v právu Společenství ani studentem, ani pracovníkem¹²⁴, neboť toto rozhodnutí ponechal Soudní dvůr na postupujícím soudu.¹²⁵ Judikatura Soudního dvora zaváděla argumentační povinnost zdůvodnění zamítnutí právě členským státům. Soudní dvůr tedy judikoval v tom smyslu, že jakmile občan Unie držel povolení k pobytu, nebo o něm alespoň věděly tamní úřady a nic proti jeho pobytu nenamítaly, i když neměl uzavřené nemocenské pojištění, mohl se tak dovolávat práva Společenství, které zakazovalo jeho diskriminaci a nerovné zacházení a dávalo mu právo na přiznání sociálních dávek za stejných podmínek jako pro tuzemského občana. Ve všech třech případech se objevil argument, odvolávající se na působnost čl. 12 Smlouvy o ES, který zakazoval diskriminaci a nerovné zacházení občanů Unie a přiřkl jim tak právo nárokovat sociální dávky, na které se vztahovala působnost nařízení č. 1612/68 o volném pohybu pracovníků uvnitř společenství, neboť tyto dávky byly v působnosti Smlouvy o ES, i přes skutečnost, že ani u jednoho z případů sám Soudní dvůr status pracovníka nepotvrdil. Z tohoto lze vyzorovat, že v této době Soudní dvůr upřednostňoval výklad primárního práva před sekundárním právem a nechtěl tak upřít zúčastněným stranám výkon jejich práva na svobodu pohybu, na niž jako občané Unie měli nárok, ačkoliv tyto občané byli ekonomicky neaktivními osobami.

¹²⁴ MENENDÉZ, Agustín José. European Citizenship after Martínez Sala and Baumbast: Has European law become more human but less social?. *ARENA Working Paper*. 2009, (11), 43. s. 24-25

¹²⁵ Bod 29 rozsudku ve věci C-456/02 *Trojani*. ECLI:EU:C:2004:488

2.4 Případ Bidar¹²⁶

Případ francouzského státního příslušníka, který dokončil střední školu ve Spojeném království, začal studovat ekonomii a požádal o studentskou půjčku.

2.4.1 Skutková podstata věci

Dany Bidar, příslušník Francie, v srpnu 1998 vstoupil na území Spojeného království za účelem doprovodu své matky, která zde měla zahájit léčbu. Bidar bydlel u své babičky a ukončil středoškolské vzdělání. V roce 2001 začal studovat ekonomii a podal žádost o finanční podporu, ve formě studentské půjčky. Jeho žádost byla zamítnuta a s odůvodněním, že není ve Spojeném království usazen.

Bidar podal opravný prostředek a tvrdil, že zamítnutí půjčky, která by měla pokrýt jeho životní náklady během studia, bylo diskriminační povahy podle čl. 12 Smlouvy o ES, neboť podmínky jejího získání neumožnily jinému než státnímu příslušníkovi Spojeného království její získání. Bidarův oponent, Secretary of State for Education odporoval a tvrdil, že podpora ve formě stipendia nebo půjčky, nespadala do působnosti práva Společenství, a to do čl. 12 Smlouvy o ES. Naopak, půjčky znamenaly pro hostitelský stát náklady a taktéž bylo tvrzeno, že na Bidara se nevztahovalo ani nařízení č. 1612/68, tak ani směrnice 93/96. Postupující soud tak položil Soudnímu dvoru následující předběžné otázky.¹²⁷

- Je stále podpora studentům, poskytovaná ve formě půjček nebo stipendií mimo rozsah působnosti čl. 12 Smlouvy o ES?¹²⁸
- Pokud podpora pro studenty spadá do působnosti čl. 12 Smlouvy o ES, jaká kritéria musí použít vnitrostátní soud pro udělení této podpory, objektivně a nezávisle na státní příslušnosti?
- Je možné dovolávat se čl. 12 Smlouvy o ES pro získání podpory při studiu od data, jež předchází vydání rozsudku v této věci a musí být učiněna výjimka pro osoby, které řízení zahájily ještě před datem rozsudku v této věci?

¹²⁶ Rozsudek Soudního dvora (velkého senátu) ze dne 15. března 2005. *The Queen, na žádost Dany Bidar proti London Borough of Ealing a Secretary of State for Education and Skills*. Věc C-209/03. ECLI:EU:C:2005:169

¹²⁷ Bod 27 rozsudku ve věci C-209/03 *Bidar*. ECLI:EU:C:2005:169

¹²⁸ Soudní dvůr dříve judikoval, že čl. 12 Smlouvy o ES se nevztahuje na podporu ke studiu, a to v případech C-39/86 *Lair* a C-197/86 *Brown*

2.4.2 Rozhodnutí Soudního dvora a jeho analýza

Soudní dvůr postupujícímu soudu odpověděl, že podpora ve formě stipendií nebo dotovaných půjček, poskytovaná studentům spadá do působnosti čl. 12 Smlouvy o ES.¹²⁹ Dále zodpověděl, že čl. 12 Smlouvy o ES by mě být vykládán tak, že právní úprava hostitelského státu by neměla poskytovat podporu pouze usazeným studentům a zároveň tím vylučovala studenty z ostatních členských zemí, neboť by jim neumožnila se usadit, i přesto, že měl student k zemi vytvořený vztah.¹³⁰ Soudní dvůr, mimo to, časově neomezil účinek tohoto rozsudku.¹³¹

Soudní dvůr své rozhodnutí mj. obhajoval tím, že Bidar studoval ve Spojeném království již střední školu a bydlel právě v tomto členském státě a v té době nikdo nenamítal, že nemá dostatečné finance nebo zdravotní pojištění. Tudíž odvodil, že Bidar požíval práva pobytu nejen podle čl. 18 Smlouvy o ES, ale i dle směrnice 90/364.¹³² V rozsudku ve věci C-456/02 Trojani v bodě 43 rozhodnul, že ekonomicky neaktivní občan Unie, který legálně pobýval v hostitelské zemi, se může dovolávat svých sociálních nároků podle čl. 12 Smlouvy o ES, a toto právo taktéž přiřknul studentovi Bidarovi. V případě C-184/99 Grzelczyk zase Soudní dvůr judikoval v tom smyslu, že čl. 12 Smlouvy o ES brání tomu, aby studentovi byly upřené dávky minimex, neboť tyto dávky nespádají do působnosti směrnice 93/96, která upravuje práva pobytu studentů. Grzelczyk ale žádal minimex, kdežto Bidar žádal podporu ve formě studentské půjčky. Směrnice 93/96 však v čl. 3 stanovila, že „*Tato směrnice nezakládá pro studenty požívající právo pobytu nárok na výplatu stipendií od hostitelského státu.*“¹³³ Ve Spojeném království byla v tu dobu stipendia vyplácena především formou studentských půjček, které tudíž spadaly do působnosti směrnice 93/96. Jak bylo uvedeno, sociální nároky studenta Grzelczyka byly posuzovány nikoliv podle směrnice 93/96, ale podle nařízení č. 1612/68, neboť dávky minimex spadají do působnosti tohoto nařízení.¹³⁴

Rozhodnutí Soudního dvora spočívalo v přiřknutí nároku na studentskou půjčku občanovi Unie, který byl usazen v hostitelském členském státě, ačkoliv na tuto neměl automaticky nárok podle směrnice 93/96. Soudní dvůr tak zohlednil zavedení

¹²⁹ Pozn. 127, bod 48

¹³⁰ Bod 63 rozsudku ve věci C-209/03 *Bidar*. ECLI:EU:C:2005:169

¹³¹ Tamtéž, bod 71

¹³² Tamtéž, bod 36

¹³³ Čl. 3 směrnice Rady 93/96/EHS ze dne 29. října 1993 o právu pobytu pro studenty

¹³⁴ Body 27-29 rozsudku ve věci C-184/99 *Grzelczyk*. ECLI:EU:C:2001:458

pojmu občanství Unie, stejně jako v předchozích případech v této práci a navíc i obsah kapitoly o vzdělávání a odborné přípravě. Čímž potvrdil Bidarovo odvolání na čl. 12 Smlouvy o ES, která zakazovala diskriminaci. Ještě před tím však ve svém rozhodnutí stanovil, že bylo oprávněné, aby státy požadovaly v těchto případech určitý stupeň integrace, který šlo však z předchozího středoškolského studia taktéž dovodit. Navíc, Soudní dvůr rozhodl, že uvedené vnitrostátní předpisy týkající se poskytnutí příspěvků na výživu nebyly slučitelné s právem EU, protože tyto mohly být nárokovány pouze, osobou usazenou ve Spojeném království. Bylo zjištěno, že vnitrostátní právní úprava nedovolovala pro státního příslušníka jiného členského státu, aby získal postavení "usazené" osoby, mj., i v projednávaném postavení studenta.¹³⁵ U případu Bidara bylo zřejmé, že Evropský soud dospěl k závěru, že pomoc poskytovaná studentům s bydlištěm v členském státě EU, která je určena k pokrytí nákladů na jejich výživu, ať již tato podpora má formu grantu nebo subvencované půjčky, spadala do oblasti Smlouvy o ES. Zároveň Soudní dvůr připustil, že by členské státy mohly zavádět opatření, která zaručí, že poskytování těchto pomoci studentům z jiných členských států EU nebude zatěžovat sociální systém hostitelského státu. Soudní dvůr také učinil závěr, že bylo přípustné, aby členský stát požadoval, aby studenti prokázali určitou míru integrace do společnosti nebo vazbu na společnost dotyčného státu, aby tak jejich nárok na pomoc byl oprávněný.¹³⁶

V bodech 45 a 46 rozsudku ve věci C-209/03 Bidar bylo zřejmé, že ačkoliv student požíval svobody pohybu a pobytu dle směrnice 93/96 a tudíž neměl nárok na platbu podpory na své životní náklady, mohl se však domáhat ustanovení čl. 12 Smlouvy o ES, neboť spadal do působnosti směrnice 90/364 a legálně pobýval na území hostitelského členského státu. Navíc v bodě 43 tohoto rozsudku se odvolával na směrnici 2004/38, která v čl. 1 garantuje všem občanům Unie rovné zacházení v oblasti působnosti Smlouvy o ES.

Obecně tak platí, že Soudní dvůr ve všech čtyřech případech, v této kapitole uvedených, judikoval tak, že občanství Evropské unie bylo rozhodujícím

¹³⁵ LawTeacher. 2013. R (Bidar) v London Borough of Ealing. [online]. [cit. 2018-11-25]. Dostupné z: <https://www.lawteacher.net/free-law-essays/european-law/r-bidar-v-london-borough-of-ealing.php?vref=1>

¹³⁶ BRÍZA, Petr. Förster: následovník Bidara nebo jeho (částečná) revize? *Jiné právo*. [online]. [cit. 2018-11-25]. Dostupné z: <http://jinepravo.blogspot.com/2008/11/frster-nsledovnk-bidara-nebo-jeho-sten.html>

identifikátorem a vodítkem pro řešení sporů ekonomicky neaktivních, migrujících občanů s hostitelskými státy.¹³⁷ Ekonomicky neaktivní občanka Sala¹³⁸ mohla díky uplatnění zákazu diskriminace na základě cizí státní příslušnosti nárokovat sociální pomoc.¹³⁹ Student Grzelczyk mohl nárokovat dávky minimexu, neboť pobýval v hostitelském státu 3 roky, studoval a příležitostně pracoval a mohl tak uplatnit své nároky taktéž díky zákazu diskriminace. Trojani jakožto člen Armády Spásy nárokoval dávky minimexu, neboť jeho výdělečná činnost mu vynášela pouze drobné kapesné a opět se domohl svých sociálních nároku díky čl. 12 Smlouvy o ES, která zakazovala diskriminaci příslušníků jiných členských zemí. Bidar, který žádal o studentskou půjčku, aby z ní pokryl svoje životní náklady, na níž se vztahovala působnost směrnice 93/96, tuto získal opět díky aplikaci čl. o zákazu diskriminace, neboť stejně jako výše uvedení občane, vlastnil status občan Unie, který umožnil, aby na něj bylo aplikováno právo EU. Tyto nároky byly občanům přirknuty za podmínek, že nesměli představovat neúměrnou sociální zátěž pro hostitelský stát a, že v případě, že se tomu tak stane, může hostitelský stát, po individuálním posouzení, občanovi ukončit pobyt.¹⁴⁰ V posledním případě Soudní dvůr sdělil, že stačí prokázat dostatečnou vazbu nebo integraci do společnosti, aby se tak mohl ekonomicky neaktivní migrant dovolávat nároků na sociální pomoc.¹⁴¹

2.5 Dílčí zodpovězení výzkumné otázky

V této části práce lze částečně zodpovědět třetí výzkumnou otázku, jež jsem stanovila v samotném úvodu práce. V této části práce jsem vybrala čtyři případy, které byly zanalyzovány, neboť je důležité, jak k výkladu práv přistupuje Soudní dvůr. Z jeho judikatury v případech, které byly uvedeny v této kapitole závěrečné práce, vyplývá, že jeho výklad práv těchto ekonomicky neaktivních, mobilních občanů, byl pojat prakticky ve všech případech stejně.

¹³⁷ Pozn. 135, tamtéž

¹³⁸ Rozsudek ve věci C-85/96 *Sala*. ECLI:EU:C:1998:217

¹³⁹ Bod 63 rozsudku ve věci C-85/96 *Sala*. ECLI:EU:C:1998:217

¹⁴⁰ Soud takto judikoval v případech ve věci C-184/99 *Grzelczyk* a C-456/02 *Trojani*, v případě C-85/96 *Sala* tato podmínka nezazněla.

¹⁴¹ Rozsudek ve věci C-209/03 *Bidar*. ECLI:EU:C:2005:169

U všech čtyřech případů totiž Soudní dvůr judikoval nároky na sociální pomoc s odvoláním na čl. 12 Smlouvy o ES.¹⁴² SDEU totiž ve výše uvedených rozsudcích dbal na právo rovného zacházení a zákazu diskriminace na základě státní příslušnosti, kterou mohli tito ne-ekonomicky aktivní migranti nárokovat díky přijetí Maastrichtské smlouvy a zavedení občanství Unie. V tomto smyslu umožnil těm, kteří se ocitli ve stejné situaci, požívat stejného právního zacházení bez ohledu na jejich státní příslušnost¹⁴³, a proto jim byly poskytnuty dávky sociální pomoci, jako byly dávky minimex v případech C-184/99 Grzelczyk a C-456/02 Trojani, nebo rodinné dávky ve smyslu příspěvku na výchovu dítěte, jako tomu bylo v první judikatuře v této oblasti po zavedení občanství Unie¹⁴⁴ v případě C-85/96 Sala. Platilo tak pravidlo, že v případě, že byl pobyt občana v hostitelské zemi Soudním dvorem vyhodnocen jako legální, mohli tito uplatňovat právo na rovné zacházení jako tuzemští občané, a to i v oblasti nároků na sociální zabezpečení ovšem i toto právo ponechal Soudní dvůr omezit vnitrostátními orgány, které tak mohly učinit za předpokladu, že tento občan se stane neúměrnou zátěží pro tamní sociální systém.

Pokud dojde k analýze tehdy účinného, unijního práva, lze dovodit, že ekonomicky neaktivní občan by mohl nárokovat sociální pomoc za splnění určitých podmínek, které stanovovaly tehdejší sekundární prameny práva.

První důležitou podmínkou bylo prokázání statusu pracovníka. Z tohoto lze dovodit, že podle **směrnice 90/365** by se Soudní dvůr měl ptát a rozhodnout, zda byla jakákoliv z výše zmiňovaných osob v právu Unie pracovníkem. Tyto skutečnosti však SD ani v jednom případě nepotvrdil, zároveň je ani nevyvrátil a jak bylo několikrát uvedeno, ponechal toto rozhodnutí předkládacímu soudu.

Pokud nebyla prokázána tedy podmínka vlastnictví statusu pracovníka, mohl Soudní dvůr přiřknout sociální nároky osobám na základě **směrnice 90/364 o právu pobytu**, která zavdává podmínku pobytu těm osobám, které *„mají pro sebe i pro své rodinné příslušníky uzavřeno nemocenské pojištění vůči všem rizikům v hostitelském členském státě a mají dostatečné finanční prostředky, aby se během*

¹⁴² Čl. 12 Smlouvy o ES „V rámci použití této smlouvy, aniž jsou dotčena její zvláštní ustanovení, je zakázána jakákoliv diskriminace na základě státní příslušnosti. Rada může postupem podle článku 251 přijímat předpisy zakazující takovou diskriminaci.“

¹⁴³ Za podmínku, že tato osoba byla občanem Unie, tedy státním příslušníkem členského státu.

¹⁴⁴ VERSCHUEREN, Herwig. Recent case before the Court of Justice of the European Union. *European Journal of Social Security*. Vol. 19(1). [online]. 2017 [cit. 2018-11-26]. DOI: <https://doi.org/10.1177/1388262717699459>

*svého pobytu nestali zátěží pro sociální pomoc hostitelského členského státu. Prostředky uvedené v prvním pododstavci jsou považovány za dostatečné, jsou-li vyšší než úroveň prostředků, pod kterou hostitelský členský stát může poskytovat sociální pomoc svým státním příslušníkům, přičemž se berou v úvahu osobní poměry žadatele a popřípadě osob přijatých na základě odstavce 2. Nemůže-li být v členském státě druhý pododstavec použit, jsou prostředky žadatele považovány za dostatečné, jsou-li vyšší než minimální dávky sociálního zabezpečení vyplácené hostitelským členským státem.*¹⁴⁵ Paní Sala měla uzavřené pojištění, ale pouze proti jednomu riziku, nikoliv proti všem rizikům, jak požadovala tehdy účinná unijní legislativa. Student Grzelczyk, sice před nárokováním dávky minimexu tři roky příležitostně pracoval, ale v době žádosti o dávky minimex nebyl zaměstnancem a je otázkou, zda měl nebo neměl uzavřené pojištění dle podmínek směrnice 90/364.¹⁴⁶ Stejně tak občané Bidar a Trojani.

Dalším hodnotícím faktorem bylo v případech **studentů** Grzelczyka a Bidara působnost **směrnice 93/96** o právu pobytu pro studenty, která však taktéž apelovala na držení dostatečných financí, přičemž tato skutečnost mohla být doložena pouze prohlášením, nikoliv prokazováním. Nic takového se však nestalo, nicméně v případě Grzelczyka se dalo odvodit, že když tři roky příležitostně pracoval, mohl peníze držet. Nicméně právo pobytu těmto osobám nemělo být upřeno, neboť byli řádně zapsáni do akreditované, vzdělávací instituce. Nicméně stále nesplňovali podmínku uzavření nemocenského pojištění proti všem rizikům v daném členském státě, jež požadovaly všechny výše uvedené směrnice.

Pokud občané nesplňovaly nároky výše uvedených směrnic, Soudní dvůr hledal další cesty, jak jim přiřknout sociální pomoc. Hodnotil tak v těchto případech jejich **integraci do společnosti státu a vazbu na hostitelský stát**, který jim odmítl pomoc. Mimo jiné, pokud pobyt občana shledal Soudní dvůr jako legalizovaný, přiřknul jim právo nárokovat sociální pomoc, neboť kdyby jim tato pomoc nebyla poskytnuta, docházelo by tak, podle Soudního dvora, k diskriminaci těchto občanů jen proto, že jsou jiné státní příslušnosti než tuzemští občané, kteří pro její získání nemusí splňovat podmínky nařízení č. 1612/68 jako občan jiného členského státu.

¹⁴⁵ Čl. 1 Směrnice Rady 90/364/EHS ze dne 28. června 1990 o právu pobytu

¹⁴⁶ Generální advokát v bodu 81 tvrdí, že podmínka uzavření pojištění je zřejmě splněna a zřejmě není ani tato důležitá, neboť se na ní nikdo neodvolával. Viz. pozn. 91

Soudní dvůr ve svých rozsudcích legalizoval pobyt občanů ve všech případech, i s odvoláním na domněnku dostatečné vazby na hostitelský stát, které byly předmětem této analýzy. Paní Sala totiž žila v Německu od dvanácti let. Student Grzelczyk pobýval v hostitelském státě čtvrtým rokem, dokonce zde i příležitostně pracoval a lze usuzovat, že se tedy podílel na důchodovém pojištění a také si vytvořil dostatečnou vazbu. Student Bidar studoval ve Spojeném království již střední školu a žil zde tedy taktéž dostatečně dlouho, aby měl právo na pobyt a zároveň se potvrdila i jeho vazba vůči této zemi. Příklad Trojani byl specifický zase tím, že sice tento občan Unie pobýval v hostitelské zemi kratší dobu než ostatní účastníci případů z druhé kapitoly, ale jeho integrace do společnosti a provázanost na stát byla prokázána tím, že působil v Armádě Spásy, která mu ostatně se začleněním pomáhala, navíc, on a stejně tak i Sala drželi dočasná povolení k pobytu od tamních úřadů.

Za některé rozsudky byl Soudní dvůr kritizován. Po kritice za "příliš velkorysý"¹⁴⁷ přístup Soudní dvůr postupně umožnil větší flexibilitu členským státům, které by v závislosti na skutkové podstatě případu mohly umožnit přístup k sociálním dávkám pro ekonomicky neaktivní migranty ze států EU za podmínek prokázání skutečného vztahu k zemi a určité míry integrace dotyčnou osobou, jako tomu bylo v případě C-209/03 Bidar. Je tak zřejmé, že Soudní dvůr hledal cesty, aby mohl nárokování sociálních dávek migrantům umožnit a vykládal práva občanů široce, s odvoláním na unijní občanství a s tím spojenou svobodu pohybu a pobytu. Poslední, analyzovaný případ C-209/03 Bidar vyvolal velké diskuze mezi členskými státy, kdy tehdejší předseda rakouské vlády, pan Schüssel, na začátku předsednictví Rakouska, uvažoval o omezení pravomocí Soudního dvora. Členské státy, v čele se Spojeným královstvím se totiž bouřily, neboť tento poslední judikát prakticky „přikazoval státům, aby platili cizí studenty z daní svých, pracujících, tedy ekonomicky aktivních občanů“.¹⁴⁸ Je tak více než zřejmé, že minimálně ve vybrané

¹⁴⁷ PEERS, Steve. Free movement and social benefits for economically inactive EU citizens: The Dano judgment in historical context. *EU Law Analysis Expert insight into EU law developments*. 2014. [online]. [cit. 2018-11-25]. Dostupné z: <http://eulawanalysis.blogspot.com/2014/11/free-movement-and-social-benefits-for.html>

¹⁴⁸ BŘÍZA, Petr. Förster: následovník Bidara nebo jeho (částečná) revize? *Jiné právo*. Listopad 2008. [online]. [cit. 2018-11-25]. Dostupné z: <http://jinepravo.blogspot.com/2008/11/frster-nsledovnk-bidara-nebo-jeho-sten.html>

judikatuře, která je obsahem této kapitoly, Soudní dvůr stavěl zájmy občanů s odvoláním na občanství Unie a právo pohybu, nad zájmy členských států.

I z těchto důvodů panovaly obavy mezi tzv. staršími členskými státy z nově přistoupivších států a migrace jejich občanů, neboť to, jak judikoval Soudní dvůr, vedlo k bohatým diskuzím a úvahám o tom, že migranti z nových členských zemí, budou spoléhat na benevolenci Soudního dvora a budou tak participovat na jejich systémech sociálního zabezpečení. Tyto diskuze rostly po rozšíření EU v roce 2004 a 2007, kdy některé země tzv. EU-15 přijaly zákony, které měly chránit, před „parazitováním“ občanů nově přistoupivších zemí tzv. EU-10, jejich systémy sociálního zabezpečení.¹⁴⁹

¹⁴⁹ EURACTIV. ECJ establishes EU-wide right for students to loans and grants. EURACTIV.COM Ltd. [online]. [cit. 2018-11-25]. Dostupné z: <https://www.euractiv.com/section/economy-jobs/news/ecj-establishes-eu-wide-right-for-students-to-loans-and-grants/>

3 Soudní judikatura po vstupu zemí východní Evropy do EU

V některých členských státech docházelo k silnému politickému tlaku, aby byly přehodnoceny výhody zásady volného pohybu, jež byla budována postupně od založení Evropského společenství. Tento omezující přístup vznikl v souvislosti s globální hospodářskou krizí, ke které došlo těsně po rozšíření EU, což vedlo k více nacionalistickým a protekcionistickým opatřením, která mají právní důsledky pro migrující občany Unie, jež se dotýkají jak zásady volného pohybu, tak i oblasti sociálního zabezpečení, a tak i nároků na sociální pomoc od státu, kde se migrující, ekonomicky neaktivní občan, nachází.¹⁵⁰

Členské státy Unie se obávaly zatížení systémů sociálních zabezpečení, neboť se obávaly rizika narůstajícího zájmu o sociální turismus a „dávkových turistů“. Tuto obavu zdůvodňovaly v důsledku přistoupení chudších zemí do EU a předpokládaly migraci občanů z těchto členských států.¹⁵¹ Na tuto obavu se již v minulosti snažila reagovat EU v sekundárním právu právě přijetím směrnice 2004/38/ES neboť v této se snažila hájit zájmy členských států, že právo pobytu nebude moci uplatnit ten, kdo nebude disponovat dostatečnými finančními prostředky.¹⁵² Soudní dvůr dosud vykládal práva ekonomicky neaktivních občanů Unie široce, aniž by ponechal členským státům absolutní pravomoc rozhodnout, kterému, ekonomicky neaktivnímu migrantovi poskytnou dávky sociálního zabezpečení, neboť v případě migrace občana Unie do jiného členského státu, již tato skutečnost obsahuje unijní prvek a spadá tak do práva EU. Z předchozí kapitoly lze vyvodit, že Soudní dvůr se snažil svými judikáty zastřít rozdíly v zacházení mezi ekonomicky aktivními a ekonomicky neaktivními občany EU a často se odvolával na pojmy občanství Unie nebo diskriminační zacházení. Tato instituce zastávala silný prointegrační postoj, což lze potvrdit jejími rozhodnutími například v případech Sala¹⁵³ a Bidar¹⁵⁴. Nelze se tudíž divit, že některá rozhodnutí Soudního dvora¹⁵⁵ vyvolávala silnou kritiku ze strany členských států, které se oprávněně obávaly o své sociální systémy

¹⁵⁰ MASLOWSKI, Solange. The Expulsion of European Union Citizens from the Host Member State: Legal Grounds and Practice. *Central and Eastern European Migration Review* [online]. [cit. 2018-10-30] Dostupné z: <http://www.ceemr.uw.edu.pl/vol-4-no-2-december-2015/articles/expulsion-european-union-citizens-host-member-state-legal-grounds>

¹⁵¹ Tamtéž

¹⁵² Čl. 14 Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2004/38/ES

¹⁵³ Rozsudek ve věci C-85/96 *Sala*. ECLI:EU:C:1998:217

¹⁵⁴ Rozsudek ve věci C-209/03 *Bidar*. ECLI:EU:C:2005:169

¹⁵⁵ Viz. pozn. 147

a možnost rozhodování o tom, komu budou dávky sociální pomoci poskytnuty. Lze tak pochopit rozhorčenost tzv. „starých“ členů Unie, kteří se po rozšíření EU v letech 2004 a 2007 a v důsledku globální hospodářské krize obávali, že z jejich rozpočtů poputují peníze migrujícím občanům Unie z těchto chudých, nově přistoupivších, členských zemí.¹⁵⁶ Jak na novou legislativu po čase rozšíření EU o chudší státy Evropy reaguje dosud shovívavý Soudní dvůr ve své judikatuře?

3.1 Případ Dano¹⁵⁷

Rumunští občané žijící v Německu Elisabeta Dano se svým synem ve sporu o přiznání dávek základního zabezpečení, který byl postoupen Soudnímu dvoru a projednán ve věci C-333/13.

3.1.1 Skutková podstata věci

Rumunka Elisabeta Dano a její syn, který se narodil v roce 2009 v Německu, vstoupili na území Německa naposledy v roce 2010. E. Dano získala od úřadů v roce 2011 potvrzení o pobytu na neomezenou dobu se vstupem 27. června 2011, načež dva roky poté získala duplikát potvrzení. Oba občané bydleli u sestry navrhovatelky, která jim poskytovala prostředky na obživu. Navrhovatelka pobírala přídatky na dítě a zároveň zálohu na výživné. Navrhovatelka neměla žádnou odbornou kvalifikaci a nikdy nepracovala ani v Německu, ani v Rumunsku a znalost němčiny byla kvalifikovaná pouze na jednoduché vyjadřovací schopnosti. Navrhovatelka žádala o dávky základního zabezpečení a její žádost byla odmítnuta s odůvodněním, že oba občané neměli podle vnitrostátní úpravy nárok na dávky, přičemž předkládací soud vyslovil pochybnost o tom, zda vnitrostátní úprava neodporuje unijnímu právu, a proto podal k Soudnímu dvoru následující předběžné otázky:

- Vztahuje se působnost čl. 4 nařízení č. 883/2004 na osoby, které neuplatňují nárok na dávku sociálního zabezpečení ani na rodinnou dávku dle čl. 3, ale na zvláštní nepřispěvkovou dávku podle čl. 3 odst. 3 a čl. 70 tohoto nařízení?

¹⁵⁶ ŠMEJKAL, Václav, Saving the EU and its Welfare States Through Disincentives to Migration? On Recent CJEU Case Law Limiting the Access of EU Migrants to Social Assistance (June 1, 2016). *Charles University in Prague Faculty of Law Research Paper No. 2016/I/3*. s. 4 – 5. <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.2791004>

¹⁵⁷ Rozsudek Soudního dvora (velkého senátu) ze dne 11. listopadu 2014 Elisabeta Dano a Florin Dano v. Jobcenter Leipzig ve věci C-333/13. ECLI:EU:C:2014:2358

- Pokud ano, brání čl. 4 nařízení č. 883/2004 členským státům v tom, aby vyloučili z pobírání těchto dávek osoby, které se nacházejí v hmotné nouzi s cílem zabránění nepřiměřeného využívání nepřispěvkových sociálních dávek, když se tyto vlastním občanům poskytují?
- V případě záporné odpovědi na první nebo druhou otázku, brání členským státům čl. 18 SFEU nebo čl. 20 SFEU odst. 2 směrnice ve spojení s čl. 20 odst. 2 a čl. 24 odst. 2 směrnice 2004/38 vyloučit zcela nebo částečně tyto občany z nároku na pobírání nepřispěvkových sociálních dávek dle čl. 70 nařízení č. 883/2004?
- V případě, že je částečné vyloučení těchto dávek v souladu s unijním právem, lze tyto omezit pouze na poskytnutí prostředků, jež jsou zapotřebí pro návrat do státu původu, nebo Listina stanoví povinnost poskytovat rozsáhlejší dávky umožňující trvalý pobyt?

3.1.2 Rozhodnutí Soudního dvora a jeho analýza

Soudní dvůr prohlásil, že směrnice 2004/38 a nařízení č. 833/2004 o koordinaci systémů sociálního zabezpečení nebrání členským státům, aby jejich vnitrostátní úprava vyloučila z nároků na zvláštní nepřispěvkovou sociální dávku státní příslušníky jiných členských zemí, ačkoli jsou ve stejné životní situaci jako tuzemští občané, kterým jsou tyto zvláštní dávky automaticky poskytovány, pokud nemají právo pobytu podle směrnice 2004/38.¹⁵⁸

Soudní dvůr zdůraznil, že nařízení č. 833/2004 umožňuje členským státům stanovit podmínky, které zakládají nárok na zvláštní nepřispěvkové dávky. Z tohoto důvodu měly členské státy možnost definovat rozsah jejich poskytování. V této věci členské státy nemusely uplatnit právo EU.¹⁵⁹ Soudní dvůr tak v případě nárokování sociálních dávek judikoval, že paní Dano a její syn nemohli nárokovat stejného zacházení jako tuzemští státní příslušníci, pokud neměli právo pobytu, které upravuje směrnice 2004/38. Čl. 7 této směrnice upravuje právo pobytu následovně:

¹⁵⁸ Bod 84 rozsudku ve věci C-333/13 *Dano*. ECLI:EU:C:2014:2358

¹⁵⁹ Tamtéž, body 85-91

„1. Všichni občané Unie mají právo pobytu na území jiného členského státu po dobu delší než tři měsíce, pokud:

a) jsou v hostitelském členském státě zaměstnanými osobami nebo osobami samostatně výdělečně činnými; nebo

b) mají pro sebe a své rodinné příslušníky dostatečné prostředky, aby se po dobu svého pobytu nestali zátěží pro systém sociální pomoci hostitelského členského státu, a jsou účastníky zdravotního pojištění, kterým jsou v hostitelském členském státě kryta všechna rizika; nebo

c) - jsou zapsáni u soukromého či veřejného subjektu, akreditovaného nebo financovaného hostitelským členským státem v souladu s jeho právními předpisy nebo správní praxí z prvotního důvodu studia, včetně odborné přípravy, a

- jsou účastníky zdravotního pojištění, kterým jsou v hostitelském členském státě kryta všechna rizika, a prohlášením nebo jiným podobným prostředkem podle své volby ujistí příslušný vnitrostátní orgán, že mají dostatečné prostředky pro sebe a své rodinné příslušníky, aby se po dobu jejich pobytu nestali zátěží pro systém sociální pomoci hostitelského členského státu; nebo

d) jsou rodinnými příslušníky doprovázejícími nebo následujícími občana Unie, který splňuje podmínky uvedené v písmenech a), b) nebo c).“¹⁶⁰

Rozsudek Soudního dvora ve věci C- Dano i jeho zdůvodnění, byly sice v souladu s právními předpisy Unie, ale může se zdát, že tímto rozsudkem se Soudní dvůr odchýlil od své ustálené judikatury, kterou šlo vyzorovat ve druhé kapitole této diplomové práce. Rozsudek poukazuje na to, že Soudní dvůr již nevykládal práva spojená s občanstvím Unie ve spojení s volným pohybem osob a zákazem diskriminace na základě státní příslušnosti tak široce, jako tomu bylo v dříve vydaných judikátech v této oblasti.¹⁶¹ Je tak více než zřejmé, že rozsudkem v případě Dano dochází ke změně přístupu interpretace unijního práva Soudním dvorem, neboť zatímco ve vůbec prvním případě neaktivního migranta po zavedení institutu unijního občanství, a to v případě C-85/96 Sala judikuje tak, že ekonomicky

¹⁶⁰ Čl. 7 Směrnice Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2004/38/ES

¹⁶¹ GUIMARÄES, Daniela. The Right of Free Movement and the Access To Social Protection in the EU: The Economical Dimension. Notes on the Case Elisabeta Dano v Jobcenter Leipzig, C-333/13. *UNIO - EU Law Journal*. Vol. 1, No. 1. [online]. July 2015. s. 115. [cit. 2018-11-25] DOI: <http://doi.org/10.21814/unio.1.8>

neaktivní, migrující občan Unie má nárok na sociální zajištění a právo pobytu už jen z titulu občanství Unie, v případě *Dano* již Soudní dvůr od této judikatury upouští a naopak zcela jednoznačně vykládá nároky těchto občanů, které mohou být uplatněny za předpokladu, že takový občan plní podmínky, které jsou stanovené ve směrnici 2004/38. Ta *de facto* poukazuje na to, že právo na rovné zacházení, co se týče nárokování sociální pomoci, bude přiznáno těm migrantům, kteří mají právo trvalého pobytu.

Pro srovnání s případem C-453/02 *Trojani*, francouzský občan nesplnil podmínky pobytu, které stanovovala tehdejší Smlouva o ES a konkrétně články 39, 43, 49, ale díky článku 18 mu právo pobytu bylo přiručeno. Mimo tyto skutečnosti, ani *Trojani* neměl dostatečné finanční prostředky, které požadovala tehdejší unijní legislativa. Mimo to, tyto dva případy mají společný faktor, a to dočasné povolení k pobytu. *Trojani* však díky němu mohl nárokovat sociální pomoc s odvoláním na zásadu zákazu diskriminace na základě státní příslušnosti. Paní *Dano* se synem taktéž vlastnili povolení k pobytu¹⁶², z čehož plyne, že zde legálně pobývali a věděly o nich úřady, neboť ty jim toto povolení musely vydat.

Fakt, že každý občan Unie může těžit nároku na svobodu pohybu a pobytu v rámci EU, což ostatně využili všichni, dosud zmiňovaní občané, zastírá rozhodnutí ve věci *Dano*, neboť to poukazuje na faktickou stránku věci, kterou je rozdílné zacházení s ekonomicky aktivními a ekonomicky neaktivními občany Unie. Z těchto dvou rozsudků je vidět patrný rozdíl v tom, že zatímco před přijetím směrnice 2004/38, hospodářskou krizí a obavou z migrace občanů chudých států, mohli získat nepříspěvkové peněžité dávky sociálního zabezpečení i ekonomicky neaktivní migranti. Po přijetí této směrnice, je tato výhoda automaticky poskytována pouze ekonomicky aktivním občanům, zatímco sociálně potřebný občan musí vlastnit trvalé povolení k pobytu nebo dostatečné finanční prostředky a nestal se tak zátěží tamního sociálního systému.¹⁶³

¹⁶² Bod 36 rozsudku ve věci C-333/13 *Dano*. ECLI:EU:C:2014:2358. Bod 31 Stanoviska generálního advokáta ve věci C-333/13 *Dano*. ECLI:EU:C:2014:341

¹⁶³ GUIMARÄES, Daniela. The Right of Free Movement and the Access To Social Protection in the EU: The Economical Dimension. Notes on the Case *Elisabeta Dano v Jobcenter Leipzig*, C-333/13. *UNIO - EU Law Journal*. Vol. 1, No. 1. [online]. July 2015. s. 119. [cit. 2018-11-25]
DOI: <http://doi.org/10.21814/unio.1.8>

V případě C-85/96 Sala Soudní dvůr taktéž přihlížel k faktu, že občanka zde legálně pobývá, zatímco v případě Dano nereflektoval tuto skutečnost, ačkoliv podle dřívější judikatury¹⁶⁴ vykládal práva těchto občanů podle čl. 21 SFEU nebo článek zakazující diskriminaci na základě cizí státní příslušnosti, a to čl. 18 SFEU.

Soudní dvůr v tomto případě rozhodl, že sice není přípustné, aby docházelo k diskriminaci, na základě státní příslušnosti, ale toto rozhodnutí platí pouze za předpokladu, že ekonomicky neaktivní občané jiných členských států mají v hostitelském členském státě právo pobytu pouze, pokud splní podmínky směrnice 2004/38.¹⁶⁵ V dříve judikovaných rozsudcích Sala, Grzelczyk a Trojani Soudní dvůr vykládal pojem občanství Unie jako přímo účinné primárního práva, přičemž navíc v rozsudcích Trojani a Bidar judikoval v tom smyslu, že by členské státy měly projevit vůči těmto občanům solidaritu a nediskriminovat je pouze z toho důvodu, že jsou příslušníky jiných členských států, neboť z pohledu Soudního dvora jsou primárně občany Unie.¹⁶⁶

3.2 Příklad Alimanovič¹⁶⁷

Případ švédských státních příslušníků, rodiny Alimanovič, kteří se odstěhovali do Německa a nárokovali sociální dávky, které jim byly nejdříve vypláceny a následně z rozhodnutí úřadu práce zrušeny.

3.2.1 Skutková podstata věci

Paní Alimanovič a její tři děti jsou státními příslušníky Švédska. Tito pendlovali v letech 1999 až 2010 mezi Německem a Švédskem a usadili se v červnu 2010 v Německu. Zde získali potvrzení o pobytu na neomezenou dobu. Paní Alimanovič a její nejstarší dcera vykonávaly příležitostně výdělečnou činnost, která však nikdy nebyla delší doby, než do 1 roku. V rozmezí prosince 2011 a května 2012 pobíraly dávky sociální pomoci. Paní Alimanovič pobírala příspěvky na dvě mladší děti,

¹⁶⁴ Viz. případy uvedené ve 2. kapitole

¹⁶⁵ GUIMARÃES, Daniela. The Right of Free Movement and the Access To Social Protection in the EU: The Economical Dimension. Notes on the Case Elisabeta Dano v Jobcenter Leipzig, C-333/13. *UNIO - EU Law Journal*. Vol. 1, No. 1. [online]. July 2015. s. 111. [cit. 2018-11-25]
DOI: <http://doi.org/10.21814/unio.1.8>

¹⁶⁶ CORREIA, Joanna. Dano and Alimanovic – the end of a social European Union. 2016. *KSLR EU Law Blog*. [online]. [cit. 2018-11-28]. Dostupné z: https://blogs.kcl.ac.uk/kslreuropeanlawblog/?p=1012%20-%20W_3A2GeouM8#.W_5jIWeotaQ

¹⁶⁷ Rozsudek Soudního dvora (velkého senátu) ze dne 15. září 2015 Jobcenter Berlin Neukölln v. Nazifa Alimanovic a další. Věc C-67/14. ECLI:EU:C:2015:597

dávky základního zabezpečení ve smyslu příspěvku na živobytí pro dlouhodobě nezaměstnané, navíc i přídavky pro osoby, které nejsou praceschopné. Dcera Sonita pobírala pouze dávky základního zabezpečení. Německý zákon o sociálním zabezpečení a § 48 odst. 1 se odkazuje na právní účinky *pro futuro*, čímž lze prohlásit právní akt, ve smyslu poskytování výše uvedených dávek, za neplatný, pokud dojde k faktické změně právních souvislostí, které existovaly před jeho přijetím. Na základě změny čl. 1 Úmluvy o pomoci, došlo tak ke zrušení poskytování těchto dávek. Rodina Alimanovič toto rozhodnutí napadla a soud pro tyto záležitosti jejich žalobě vyhověl a úřad práce podal dovolání k předkládacímu soudu, který položil Soudnímu dvoru předběžné otázky v následujícím znění:

„1) Platí zásada zákazu diskriminace zakotvená v článku 4 nařízení (ES) č. 883/2004 – s výjimkou vyloučení možnosti výplaty dávek do zahraničí podle čl. 70 odst. 4 tohoto nařízení – také ve vztahu k zvláštním nepřispěvkovým peněžitým dávkám ve smyslu čl. 70 odst. 1 a 2 uvedeného nařízení?¹⁶⁸

2) V případě kladné odpovědi na první otázku: jsou – a případně do jaké míry – přípustná omezení zásady zákazu diskriminace zakotvené v článku 4 nařízení (ES) č. 883/2004 na základě ustanovení vnitrostátní právní úpravy provádějící článek 24 odst. 2 směrnice 2004/38/ES, podle nichž bez výjimky neexistuje přístup k těmto dávkám v případech, kdy právo pobytu občana Unie v jiném členském státě plyne výlučně z cíle hledání zaměstnání?

3) Brání čl. 45 odst. 2 SFEU ve spojení s článkem 18 SFEU vnitrostátnímu ustanovení, které bez výjimky občanům Unie, kteří se mohou jako uchazeči o zaměstnání dovolávat výkonu práva volného pohybu, odepírá po dobu trvání práva pobytu pouze za účelem hledání zaměstnání a bez ohledu na jejich pouto k hostitelskému členskému státu sociální dávky, které slouží k zajištění prostředků na živobytí a současně jim usnadňují přístup na trh práce?¹⁶⁹

3.2.2 Rozhodnutí Soudního dvora a jeho analýza

Soudní dvůr k tomuto případu přistoupil tak, že je nezbytné dávky, které jsou předmětem sporu kvalifikovat, neboť předkládací soud měl za to, že tyto jsou jako opatření směřující k usnadnění přístupu na trh práce. Soudní dvůr však vyslovil

¹⁶⁸ Tato otázka byla Usnesením ze dne 11. února 2015 předkládacím soudem zrušena.

¹⁶⁹ Bod 38 rozsudku ve věci C-67/14 *Alimanovic*. ECLI:EU:C:2015:597

domněnku, že tyto dávky by mohly být dávkami sociální pomoci. Nakonec Soudní dvůr rozhodl, že dávky skutečně už jen z názvu „zvláštní nepřispěvkové peněžité dávky“ a dosavadní judikatury spadají pod pojem „sociální pomoc“.¹⁷⁰

K odpovědi na druhou otázku Soudní dvůr judikoval, že občan Unie se může domáhat rovného zacházení podle čl. 24 směrnice 2004/38 pouze za předpokladu, že jeho pobyt splňuje podmínky stanovené touto směrnicí, neboť kdyby tito občané mohli nárokovat dávky sociální pomoci za stejných podmínek jako tuzemští občané, bylo by to v rozporu s bodem 10¹⁷¹ odůvodnění přijetí směrnice 2004/38. Alimanovič a její dcera ale po nějakou dobu v Německu vykonávaly činnost, načež tuto skutečnost potvrdil i Soudní dvůr, ale odvolal se na stanovisko generálního advokáta, který v bodě 41 zmiňuje, že status pracovníka si obě dotyčné mohly ponechat po dobu šesti měsíců a po tuto jim taktéž byly dávky vypláceny. Soudní dvůr přiznal, že těmto občanům mohlo náležet právo pobytu podle článku 14 odst. 4 písm. b) směrnice 2004/38, rovněž však upozornil na to, že podle článku 24 odst. 2 mohl hostitelský stát odepřít občanům Unie, požívajících práva pobytu pouze podle čl. 14 odst. 4 písm. b) směrnice 2004/38, všechny dávky sociální pomoci.¹⁷² Soudní dvůr tedy judikoval v tom smyslu, že příslušníci v řízení neměli nárok na zvláštní nepřispěvkové peněžité dávky, které by úy předmětem sporu, respektive povolil, že vnitrostátní úprava členského státu může tyto dávky, osobám v řízení, odepřít.

Soudní dvůr v tomto rozhodnutí judikoval obdobně, jako tomu bylo v předchozím případě ve věci C-333/13 *Dano*. V případě Alimanovič Soudní dvůr posuzoval občany v incidenčním řízení přísněji, neboť na paní Alimanovič a její dceru nepohlížel jako na osoby hledající práci podle čl. 7 směrnice 2004/38, čímž umožnil členskému státu, aby dávky sociální pomoci těmto občanům neposkytl. Skoro lze říci, že kdyby tyto dvě občanky pracovaly o měsíc déle, nebyly by jim výplata dávek pozastavena neboť čl. 7 odst. 3 písm. b) stanoví, že „*Pro účely odst. 1 písm. a) si občan Unie, který již není zaměstnanou osobou ani samostatně výdělečně činnou*

¹⁷⁰ Body 42-46 rozsudku ve věci C-67/14 *Alimanovic*. ECLI:EU:C:2015:597

¹⁷¹ Bod 10 odůvodnění přijetí v Preambuli Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2004/38/ES „*Při výkonu svého práva pobytu by se však osoby v počáteční fázi svého pobytu neměly stát nepřiměřenou zátěží pro systém sociální pomoci hostitelského členského státu. Proto by právo pobytu občanů Unie a jejich rodinných příslušníků delší než tři měsíce mělo podléhat určitým podmínkám.*“

¹⁷² Pozn. 170, bod 58

osobou, ponechává postavení zaměstnané osoby nebo osoby samostatně výdělečně činné v těchto případech: b) je řádně zapsán jako nedobrovolný nezaměstnaný poté, co byl zaměstnán více než jeden rok a je řádně zaregistrován u příslušného úřadu práce jako uchazeč o zaměstnání.“¹⁷³

Na tyto občanky se však vztahoval čl. 7, odst. 3, písm. c)¹⁷⁴ neboť, jak bylo uvedeno v bodě 27 rozsudku, jejich zaměstnání netrvalo ani jeden rok. Příklad Alimanovič tak oproti případu C-333/13 *Dano* přinesl pohled Soudního dvora na komplikovanější situaci, neboť oproti občance *Dano* posuzoval občanku, která byla v členském státě alespoň zaměstnaná, a to 11 měsíců, a přesto ji svým rozsudkem „připravil“ o dávky sociální pomoci.¹⁷⁵ Opět tedy platí, že paní Alimanovič a její dcera mohou žádat rovného zacházení podle čl. 24 odst. 1 směrnice 2004/38, ale pouze za předpokladu, že mají právo pobytu nebo trvalého pobytu. Právo pobytu na neomezenou dobu však tyto občanky měly, jenže to Soudní dvůr ve svém rozhodnutí zpochybnil v tom smyslu, že podle směrnice 2004/38 toto právo pobytu mají pouze tehdy, pokud jsou zaměstnané, nebo pokud byly déle jak rok zaměstnané a jsou registrované u úřadu práce nebo za předpokladu, že mají dostatečné finanční prostředky na to, aby se nestaly pro hostitelský stát přítěží.¹⁷⁶ Soudní dvůr se tak opět odchýlil od jeho obvyklého individuálního posouzení osobních okolností. Soud zde nepoužil svůj výklad unijního občanství, který vyřknul v případě C-184/99 *Grzelczyk*¹⁷⁷ jako fundamentální status státních příslušníků, a dokonce ani nereflektoval skutečnost, že paní Alimanovič žije ještě dvě děti. Zdá se tedy, že aplikace zákazu diskriminace pozbyla místo v judikatuře Soudního dvora, který začal hájit zájmy členských států a respektoval tak jejich legislativu

¹⁷³ Čl. 7, odst. 3, písm. c) Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2004/38/ES

¹⁷⁴ „Pro účely odst. 1 písm. a) si občan Unie, který již není zaměstnanou osobou ani samostatně výdělečně činnou osobou, ponechává postavení zaměstnané osoby nebo osoby samostatně výdělečně činné v těchto případech: ... c) je řádně zapsán jako nedobrovolný nezaměstnaný po skončení pracovní smlouvy na dobu určitou kratší jednoho roku nebo poté, co se během prvních dvanácti měsíců stal nedobrovolně nezaměstnaným, a zaregistrován u příslušného úřadu práce jako uchazeč o zaměstnání. V tom případě si postavení pracovníka ponechává na dobu alespoň šesti měsíců.“

¹⁷⁵ KRAMER, Dion. Short-term Residence, Social Benefits and the Family; an Analysis of Case C-299/14 (García-Nieto and others). *European Law Blog: News and comment on EU law* [online]. 2016 [cit. 2018-11-29]. Dostupné z: <https://europeanlawblog.eu/2016/03/09/short-term-residence-social-benefits-and-the-family-an-analysis-of-case-c-29914-garcia-nieto-and-others/>

¹⁷⁶ Tamtéž, pozn. 174

¹⁷⁷ Bod 31 rozsudku ve věci C-184/99 *Grzelczyk*. ECLI:EU:C:2001:458. „Status občana Unie je totiž určen k tomu, být základním statusem státních příslušníků členských států umožňujícím těm z nich, kteří se nacházejí ve stejné situaci, požívat, bez ohledu na jejich státní příslušnost a s výhradou výjimek výslovně stanovených v tomto ohledu, stejného právního zacházení.“

v plném rozsahu, kterou tak upřednostňoval před zájmy ekonomicky neaktivních, migrujících občanů. Směrnice 2004/38 tak začala být Soudním dvorem vykládaná jednoznačně, bez jakéhokoliv náznaku kreativity, jako tomu bylo například v případech *Sala* nebo *Trojani*, kteří by v této době zřejmě s nárokováním dávek neuspěli.¹⁷⁸ Prozatímní dva zkoumané rozsudky této kapitoly prokázaly, že jediné možné nárokování sociální pomoci je závislé na tom, jaká je nebo byla ekonomická aktivita posuzované osoby¹⁷⁹, neboť již neplatí to, co v případě *Bidar*, a to integrace do společnosti hostitelského státu a prokázání vazby k hostitelskému státu. Znamená to tedy, že právo pohybu a pobytu, jež je zaručeno vlastněním statutu občana Unie, je nyní legálně omezeno¹⁸⁰, ačkoliv Soudní dvůr v rozsudcích *C-85/96 Sala*, *C-184/99 Grzelczyk* a *C-456/02 Trojani* na základě tohoto práva a zákazu diskriminace, podle tehdejší Smlouvy o ES, přiřknul sociální nároky taktéž ekonomicky neaktivním, migrujícím občanům? Lze vypozařovat, že dříve Soudní dvůr judikoval okolnosti kolem pobytu a nároků občanů jinak - široce, a to za pomoci jiných nástrojů, než je nyní tolikrát zmiňovaná směrnice 2004/38, která má nejenom v očích, ale i v judikatuře Soudního dvora výsadní postavení, neboť díky výkladu, podle této, již Soudní dvůr nevykládá právo občanů Unie z takových pramenů práva, jako je například Smlouva o fungování EU.¹⁸¹

3.3 Příklad Garcia - Nieto¹⁸²

Příklad španělské rodiny Peňa-García, kterou tvořili paní Garcia-Nieto s partnerem panem Peňou, jeho dítětem z předchozího vztahu a jejich společným dítětem ve věci *C-299/14*.

3.3.1 Skutková podstata věci

Rodina Peňa-García, španělští státní příslušníci, žili společně několik let v partnerském svazku. Pan Peňa, měl z předchozího vztahu nezletilého syna Joela Luise a společně s paní Garcia-Nieto vychovávali jejich dceru Jovanlis.

¹⁷⁸ VERSCHUEREN, Herwig. Recent case before the Court of Justice of the European Union. *European Journal of Social Security*. Vol. 19(1). [online]. 2017 [cit. 2018-11-26]. DOI: <https://doi.org/10.1177/1388262717699459>

¹⁷⁹ Tamtéž

¹⁸⁰ Tamtéž

¹⁸¹ V rozsudcích v druhé kapitole jako Smlouva o ES

¹⁸² Rozsudek Soudního dvora (prvního senátu) ze dne 25. února 2016 *Vestische Arbeit Jobcenter Kreis Recklinghausen v. Jovanna García-Nieto a další*. Věc *C-299/14*. ECLI:EU:C:2016:114

Paní Garcia-Nieto společně s dcerou Jovanlis migrovala do Německa v dubnu 2012 a od 1. června téhož roku se registrovala na úřadu práce jako uchazečka o zaměstnání. V průběhu měsíce června si našla práci a pracovala jako pomocná síla v kuchyni, za kterou dostávala mzdu ve výši 600 EUR, s tím byla spojená i registrace do německého systému sociálního zabezpečení. Ke konci června se k paní Garcia-Nieto a její dceři přistěhoval její druh p. Peňa se synem, které paní Garcia-Nieto živila. Od července téhož roku oba dva partneři pobírali rodinné přídatky na děti, které od 22. srpna navštěvovaly školu v Německu. Rodina Peňa-García požádala na konci měsíce července úřad práce o přiznání dávek na zajištění živobytí, přičemž úřad odmítl dávky přiznat v rozsahu, který se týkal pana Peňa a jeho syna, neboť pobývali na území Německa méně, než tři měsíce a pan Peňa nebyl hospodářsky činný. Soud v Gelsenkirchenu řešil žalobu proti tomuto rozhodnutí a vyhověl rodině Peňa-García. Nicméně úřad práce se odvolal a předkládací soud položil Soudnímu dvoru předběžné otázky, z nichž první nebude uvedena, neboť se předkládací soud rozhodl, že na ní není třeba odpovídat:

„ 2) Jsou v případě kladné odpovědi na první otázku možná, a případně do jaké míry, omezení zásady zákazu diskriminace zakotvené v článku 4 nařízení č. 883/2004, obsažená v ustanoveních vnitrostátní právní úpravy provádějící článek 24 odst. 2 směrnice 2004/38, na jejichž základě bez výjimky neexistuje přístup k těmto dávkám po dobu prvních tří měsíců pobytu v případech, kdy se občané Unie ve Spolkové republice Německo nezdržují jako zaměstnané osoby ani jako osoby samostatně výdělečně činné, které nepožívají práva volného pohybu podle ustanovení § 2 odst. 3 zákona o volném pohybu?

3) Brání v případě záporné odpovědi na první otázku zásada zákazu diskriminace stanovená mimo jiné v primárním právu, a zejména v čl. 45 odst. 2 SFEU ve spojení s článkem 18 SFEU, ustanovení vnitrostátního práva, které bez výjimky všem občanům Unie odpírá po dobu prvních tří měsíců pobytu dávku sociálního zabezpečení, jejímž účelem je zajištění existenčního minima a současně usnadnění přístupu na trh práce, pokud tito občané Unie sice nejsou ve Spolkové republice Německo zaměstnání, nejsou osobami samostatně výdělečně činnými ani nepožívají práva volného pohybu ve smyslu ustanovení § 2 odst. 3 zákona o volném

*pohybu, avšak mohu prokázat skutečnou vazbu k hostitelskému státu a zejména na trh práce hostitelského státu?*¹⁸³

3.3.2 Rozhodnutí Soudního dvora a jeho analýza

Soudní dvůr judikoval v tom smyslu, že občané EU mohli požadovat rovné zacházení, co se týče poskytování dávek sociální pomoci, a to na základě čl. 24 směrnice 2004/38, za předpokladu, že splňovali podmínky pobytu podle této, uvedené směrnice.¹⁸⁴ Z tohoto vyplývá, že pan Peňa se synem měli právo na pobyt na základě čl. 6 směrnice 2004/38¹⁸⁵, neboť ta stanoví, že: „*Občané Unie mají právo pobytu na území jiného členského státu po dobu až tří měsíců, aniž by podléhali jakýmkoli podmínkám či formalitám s výjimkou povinnosti být držitelem platného průkazu totožnosti nebo cestovního pasu*“.¹⁸⁶ Hostitelský stát však mohl uplatnit výjimku a nepřiznat tak těmto občanům, v prvních třech měsících, sociální pomoc neboť toto bylo v souladu s cílem směrnice 2004/38.^{187 188} Mimo tyto skutečnosti Soudní dvůr použil, co se stran individuálního posouzení daného případu týče, obdobný výrok, jako tomu bylo v případě C-64/14 *Alimanovič*.¹⁸⁹ V tomto případě totiž v bodu 60¹⁹⁰ rozsudku ve věci C-64/14 *Alimanovič* bylo judikováno v tom smyslu, že není potřeba individuálního posouzení, neboť důležitým faktorem je doba trvání hospodářské činnosti. Členské státy tak podle rozsudku Soudního dvora mohly vyloučit poskytování sociální pomoci ekonomicky neaktivním, migrujícím občanům, kteří měli právo pobytu v hostitelském členském státě, a to na dobu do 3 měsíců. Soudní dvůr tak judikoval výslovně podle směrnice 2004/38 se zdůrazněním, že cílem unijní legislativy je zabránění tomu, aby se občan EU stal nepřiměřenou zátěží pro systém sociální pomoci hostitelského členského státu.¹⁹¹ Rozhodl tak stejně jako v předchozích případech C-64/14 *Alimanovič* a C-333/13 *Dano*, ačkoliv mezi těmito případy existuje podstatný rozdíl. Zatímco v případech

¹⁸³ Bod 34 rozsudku ve věci C-299/14 *García-Nieto a další*. ECLI:EU:C:2016:114

¹⁸⁴ Bod 38 rozsudku ve věci C-299/14 *García-Nieto a další*. ECLI:EU:C:2016:114

¹⁸⁵ Tamtéž, bod 41

¹⁸⁶ Čl. 6 Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2004/38/ES

¹⁸⁷ Bod 10 zdůvodnění přijetí v Preambuli Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2004/38/ES

¹⁸⁸ Bod 45 rozsudku ve věci C-299/14 *García-Nieto a další*. ECLI:EU:C:2016:114

¹⁸⁹ KRAMER, Dion. Short-term Residence, Social Benefits and the Family; an Analysis of Case C-299/14 (García-Nieto and others). *European Law Blog: News and comment on EU law* [online]. 2016 [cit. 2018-11-29]. Dostupné z: <https://europeanlawblog.eu/2016/03/09/short-term-residence-social-benefits-and-the-family-an-analysis-of-case-c-29914-garcia-nieto-and-others/>

¹⁹⁰ Bod 47 rozsudku ve věci C-299/14 *García-Nieto a další*. ECLI:EU:C:2016:114

¹⁹¹ Pozn. 189, tamtéž

Alimanovič a Dano občané pobývali v členském státě po dobu delší, než 3 měsíce, případ Garcia-Nieto poukazuje na to, že občan v zemi, kde žádá sociální pomoc, pobýval necelé tři měsíce a požádal o dávky na zajištění živobytí, které mu nebyly pro měsíce srpen a září přiznány, ale pak byly následně vypláceny od října 2012.¹⁹² V bodě 49 totiž Soudní dvůr judikoval, že pokud individuální posouzení nebylo nutné v případě osoby, která si práci hledala, tak není už vůbec nutné v případě osoby, jakou byl pan Peňa, který si práci, dle jeho výkladu nehledal. Co se týče aplikace nařízení č. 883/2004 ve vztahu k projednávané věci, je zapotřebí zmínit, že dávky, které byly předmětem sporu, spadají do čl. 70 nařízení č. 883/2004 neboť podle německé vnitrostátní úpravy byly chápány jako dávky na pokrytí pobytových nákladů. Tyto byly sice možné odepřít občanům Unie v prvních třech měsících pobytu, neboť to členským státům umožňuje směrnice 2004/38 v čl. 24 odst. 2., ale co práva rodinných příslušníků? Směrnice 2004/38 v čl. 2 odst. 2 stanoví, že rodinným příslušníkem je: „a) manžel nebo manželka; b) partner, se kterým občan Unie uzavřel registrované partnerství na základě právních předpisů členského státu, zachází-li právní řád hostitelského členského státu s registrovaným partnerstvím jako s manželstvím, v souladu s podmínkami stanovenými souvisejícími právními předpisy hostitelského členského státu; c) potomci v přímé linii, kteří jsou mladší 21 let nebo jsou vyživovanými osobami, a takoví potomci manžela či manželky nebo partnera či partnerky stanovení v písmenu b); d) předci v přímé linii, kteří jsou vyživovanými osobami, a takoví předci manžela či manželky nebo partnera či partnerky stanovení v písmenu b);“¹⁹³. Z rozsudku byla patrná právě zmiňovaná absence individuálního posouzení. Paní García-Nieto a její partner pan Peňa totiž nebyli v očích práva Unie partneři¹⁹⁴, neboť nebyli sezdaní a Soudní dvůr tak svůj výklad odmítal rozšířit i v případě, že věděl, že tyto osoby spolu žijí ve společné domácnosti a společně vychovávají dvě nezletilé děti. Kdyby tomu tak bylo, mohl by pan Peňa a jeho syn požívat výhod pracujícího občana Unie, neboť tou byla paní García-Nieto a oni jakožto rodinní příslušníci, kteří doprovázeli pracovníka, by tak mohli tyto dávky nárokovat. Muselo by se totiž minimálně použít ustanovení o rovném zacházení, které vyplývá jak z čl. 4 nařízení č. 883/2004, tak z článku

¹⁹² GAVILÁN, Elisa Uría. García Nieto: Another Restrictive Approach in the European Citizenship Case Law. *European Papers*, Vol. 1, 2016, No 2, s. 763-764, ISSN 2499-8249

¹⁹³ Čl. 2 Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2004/38/ES

¹⁹⁴ Zajímavé je, že účastníci jsou v případě nazýváni jako „rodina Peňa-García“.

24 směrnice 2004/38. Smlouva o fungování EU a článek o rovném zacházení s občany Unie nebyla použita ve výkladu ani v tomto případě, stejně jako v případech předchozích – ve věci C-67/14 Alimanovič a C-333/13 Dano.

Soudní dvůr tak upřednostnil zájmy členských států nad zájmy občanů Unie, které dříve judikoval v rozsudcích ve věci C-85/96 Sala, C-184/99 Grzelczyk, C-456/02 Trojani a ve věci C-209/03 Bidar. V těchto judikátech se totiž zejména odvolával na zákaz diskriminace občanů jen proto, že jsou z jiného členského státu a na tehdejší Smlouvu o ES a její čl. 12.¹⁹⁵ Toto tvrzení šlo totiž vyzorovat v rozsudku Soudního dvora, neboť ten odmítnul individuálně posoudit situaci¹⁹⁶ rodiny Peňa-García a možná tak ve své novodobé judikatuře, zohlednil nejen zmiňované zájmy členských států, ale obecně i politickou a hospodářskou situaci v době, kdy státy Unie bojovaly s následky nedávné hospodářské krize.¹⁹⁷ Přesto tento rozsudek poukazuje na fakt, že nebyl dán význam jednotě rodiny.¹⁹⁸ Je pravdou, že v dříve judikovaných rozsudcích ve věci C-67/14 *Alimanovič* a C-333/13 *Dano*, Soudní dvůr poukazoval na to, že pomoc mohli nárokovat pouze ekonomicky aktivní občané. Zde však byla ekonomicky aktivní matka, paní García-Nieto a její rodina jí logicky následovala. Vzhledem k velmi přísnému a jasně vymezenému výkladu směrnice 2004/38 o působnosti této, nebyla práva její rodině uznána, neboť nebyla v manželském svazku se svým partnerem a otcem jejich společného dítěte. Z toho plyne, že v právu Unie pan Peňa a jeho syn, nebyli rodinnými příslušníky pracovníka a zřejmě i na tomto základě byla jejich práva uznána v nezbytně možné, omezené míře, kterou stanovila unijní legislativa, aniž by tato byla pojata ve větší šíři, jako tomu bylo v případech z druhé kapitoly.

¹⁹⁵ Nyní čl. 18 SFEU, která po přijetí Lisabonské smlouvy nahradila Smlouvu o ES.

¹⁹⁶ Body 46 – 48 rozsudku ve věci C-299/14 *García-Nieto a další*. ECLI:EU:C:2016:114

¹⁹⁷ HAAG, Maria. Maria Haag – Case C-299/14 García-Nieto and Others: No benefits for economically inactive Union citizens in the first three months abroad. *DELI Blog: Promoting topical cutting-edge EU law scholarship* [online]. 2016 [cit. 2018-11-29]. Dostupné z: <https://delilawblog.wordpress.com/2016/03/09/maria-haag-case-c-29914-garcia-nieto-and-others-no-benefits-for-economically-inactive-union-citizens-in-the-first-three-months-abroad/>

¹⁹⁸ KRAMER, Dion. Short-term Residence, Social Benefits and the Family; an Analysis of Case C-299/14 (García-Nieto and others). *European Law Blog: News and comment on EU law* [online]. 2016 [cit. 2018-11-29]. Dostupné z: <https://europeanlawblog.eu/2016/03/09/short-term-residence-social-benefits-and-the-family-an-analysis-of-case-c-29914-garcia-nieto-and-others/>

3.4 Dílčí zodpovězení výzkumné otázky

Ve druhé kapitole této závěrečné práce byla částečně zodpovězena třetí výzkumná otázka, která se týkala výkladu práv ekonomicky neaktivních migrantů Soudním dvorem. Z té bylo patrné, že ve vybraných rozsudcích Soudního dvora, bylo právo Unie vykládáno v takové šíři, aby se ekonomicky neaktivní, migrující občan mohl dovolávat svého práva na volný pohyb a taktéž nárokovat sociální pomoc.

V této části práci lze ale vyzorovat, že Soudní dvůr s postupem času vykládá práva těchto občanů ne tak euro-optimisticky, jako tomu bylo např. v případě C-456/02 *Trojani*. Nespokojenost některých členských států, že tito občané participovali na jejich bohatství a štědrých systémech sociálního zabezpečení a zřejmě efekt rozšíření EU o chudší státy Evropy na veřejné mínění ve starých členských státech, vedly k přijetí směrnice 2004/38. Tato směrnice jasně určila práva a povinnosti těchto občanů a její doslovný výklad lze spatřit mj. v rozsudku ve věci C-333/13 *Dano*. Tato rumunská občanka legálně pobývala v Německu, přesto jí německé úřady odmítly poskytnout pomoc ve formě zvláštních nepříspevkových dávek, poněvadž nikdy nepracovala, práci nehledala ani se na ní nepřipravovala. Soudní dvůr rozhodnutí německých úřadů potvrdil a odvolával se právě na směrnici 2004/38, podle níž byla tato ekonomicky neaktivní občanka, bez práce a bez dostatečných prostředků, neoprávněná dovolávat se práva pobytu a rovného zacházení.

Analýza těchto rozsudků prokázala, jaký postoj hájil Soudní dvůr, co se týče ekonomicky neaktivních migrantů a jejich nároků na pomoc od hostitelského státu. Před hospodářskou krizí a rozšiřováním EU v letech 2004 a 2007 Soudní dvůr judikoval tak, že sekundární právo vykládal široce za podpory zakládajících smluv a přiznával nároky na sociální pomoc migrujícím občanům Unie. Judikáty z druhé kapitoly prokázaly, že ačkoliv migranti, kteří byli odmítnuti hostitelským státem, nesplňovali všechny podmínky stanovené sekundárním právem, svého práva na sociální dávky se přesto dovolali. V současné době, respektive v judikátech, které byly předmětem této kapitoly, Soudní dvůr „obrátí“ a práva těchto občanů vykládal striktně v souladu se sekundárním právem. Jeho otevřený a pro-občanský postoj byl upozaděn a oproti dřívějším rozsudkům judikoval v rovině doslovného výkladu směrnice, aniž by se pokoušel o jeho rozšíření tak, jako tomu bylo například v případě C-85/96 *Sala*.

Podle práva EU, ale i výkladu Soudního dvora, musel migrující občan EU pro nárokování sociální pomoci splňovat určité podmínky. Pokud byl občan Unie **pracovník**, neboli zaměstnanec či OSVČ, mohl nárokovat pomoc od prvního dne pobytu v hostitelském státě. Tuto podmínku paní Dano nespĺňovala a nemohla se tak dovolávat sociálních nároků. Stejně tak tuto podmínku nespĺňovala rodina Alimanovič. Nicméně, dle situace těchto žadatelek se na ně mohlo pohlížet jako na pracovníky. Platilo a stále platí, že v případě, že občan Unie nebyl zaměstnancem déle než rok a byl registrován u úřadu práce, mohl požádat taktéž o pomoc, neboť byl v pozici nedobrovolně nezaměstnaného, ale tento status si mohl ponechat po dobu šesti měsíců. Této skutečnosti odpovídalo i tehdejší vyplácení dávek sociální pomoci, které byly vypláceny mezi měsíci prosinec – květen. Pokud občan Unie byl zaměstnancem déle než rok a byl řádně registrován u příslušného orgánu státní správy, mohl taktéž pomoc nárokovat. Zde však již směrnice 2004/38 neuvádí časové omezení vlastnění statusu pracovníka po skončení pracovního poměru nebo výdělečné činnosti. Pokud tedy Soudní dvůr, předkládací soud nebo žalobci neprokázali, že migrující občan Unie má status pracovníka, může pobývat v zemi a nárokovat sociální pomoc buď z pozice rodinného příslušníka pracovníka, nebo za předpokladu, že má dostatek financí a nestane se tak přítěží pro hostitelský stát. V tomto případě je vhodné uvést příklad rodiny García-Nieto, kdy paní García pracovala v hostitelské zemi, žila zde se svojí dcerou, kterou vychovávala společně se svým partnerem panem Nieto, jež měl z prvního vztahu/ manželství syna. Paní García pracovala a její druh, společně se synem, jí po čase následoval do hostitelské země. V případě žádosti o výplatu dávek na živobytí byli pan Peňa se synem odmítnuti. Bylo totiž pravdou, že o tyto dávky žádali v prvních třech měsících pobytu v hostitelské zemi, a z pohledu práva a směrnice 2004/38 byli ekonomicky neaktivními občany a ani nebyli rodinnými příslušníky pracovníka. Směrnice 2004/38 totiž stanovila, že partneři¹⁹⁹ nejsou považováni za rodinné příslušníky, a protože byli ekonomicky neaktivními občany, nemohli tak v prvních třech měsících pobytu, v souladu se směrnicí 2004/38 získat pomoc od hostitelské země. Ačkoliv Soudní dvůr účastníky v tomto sporu nazývá „rodina Peňa-García“, ve svém výkladu tak na ně nepohlíží a je zde patrná absence individuálního posouzení, která byla charakteristická pro dřívější judikaturu

¹⁹⁹ Směrnice totiž uznává pouze manželský svazek nebo registrované partnerství.

Soudního dvora. Paní Dano bydlela v Německu dlouho. Sice byla nezaměstnaná, prokazatelně se nesnažila svojí situaci změnit, neboť se na výkon povolání nepřipravovala. Přesto lze usuzovat, že vzhledem k držení povolení k pobytu a narození jejího syna v hostitelské zemi, měla k této vytvořený vztah. Je více než zřejmé, že ekonomická i politická situace, která panovala v EU v dobách hospodářské krize, přiměla Soudní dvůr brát zřetel na hlasy členských států, které se obávaly, že v případech pokračování euro-optimistického výkladu práv ekonomicky neaktivních migrantů, dojde k silnému narušení rovnováhy v jejich systémech sociálního zabezpečení. Je tudíž zřejmé, že právo pobytu ekonomicky aktivního občana je prakticky neomezené, kdežto **ekonomicky neaktivní občan** musí mít dostatečné finance a nemocenské pojištění, jinak v členském státě nemůže zůstat dobu delší než tři měsíce. Navíc směrnice 2004/38, což vyplývá i z judikatury Soudního dvora, umožňuje hostitelskému státu odepřít ekonomicky neaktivním migrantům sociální dávky, a v odůvodněných případech i právo pobytu.²⁰⁰ Nelze opomenout faktickou stránku případu ve věci C-299/14 *García-Nieto*, kde se rozhodnutí Soudního dvora dotklo celé rodiny. Dříve by tento individuálně posuzoval různé okolnosti účastníků řízení už jen proto, že toto posouzení praktikoval v minulosti, nyní však od tohoto upustil a nesnažil se najít jediné pojitko pro to, aby mohl partner pracovníka nárokovat dávky sociální pomoci, o které zažádal v prvních třech měsících pobytu jako ekonomicky neaktivní. Zatímco po zavedení unijního občanství bylo postavení migrujících, ekonomicky neaktivních občanů přibližováno²⁰¹ postavení ekonomicky aktivních občanů a občanů hostitelského státu, v nynější judikatuře Soudního dvora, byl takovýto občan znevýhodněn²⁰², neboť pokud neprokáže dostatek financí, nemůže pobývat dále v hostitelské zemi a může být vyhoštěn.²⁰³ Maslowski²⁰⁴ tvrdí, že vyhoštění však často bývalo v důsledku určitých politických důvodů, neboť členské státy, se v důsledku hospodářské krize více obávaly o své bohatství a těmto občanům také částečně připisovaly své ekonomické obtíže.

²⁰⁰ Čl. 14 Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2004/38/ES

²⁰¹ Rozsudek ve věci C-85/96 *Sala*. ECLI:EU:C:1998:217

²⁰² Rozsudek ve věci C-333/13 *Dano*. ECLI:EU:C:2014:2358

²⁰³ MASLOWSKI, Solange. The Expulsion of European Union Citizens from the Host Member State: Legal Grounds and Practice. *Central and Eastern European Migration Review* [online]. [cit. 2018-10-30] Dostupné z: <http://www.ceemr.uw.edu.pl/vol-4-no-2-december-2015/articles/expulsion-european-union-citizens-host-member-state-legal-grounds>

²⁰⁴ Tamtéž

Mohlo se zdát, že Soudní dvůr byl viníkem v omezování práv ekonomicky neaktivních občanů Unie, ale faktem zůstává to, že tato instituce právo vykládá v souladu s platnou unijní legislativou a přirozeným vývojem EU, který je ovlivněn jak politickou, tak i ekonomickou situací nejen uvnitř tohoto uskupení. Dle uvedených skutečností si dovoluji tvrdit, že vykonávání práva migrujícího občana Unie na volný pohyb a pobyt nebude omezeno, pokud občan nebude požadovat sociální pomoc od hostitelského státu. Pokud bude požadovat sociální pomoc a nebude splňovat podmínky stanovené směrnicí 2004/38, může defacto počítat s vyhoštěním z hostitelské země zpět do země jeho původu. S jistou dávkou nadsázky lze říci, že pryč jsou časy, kdy Soudní dvůr hledal důvody pro pomoc těmto občanům, apeloval na solidaritu členských států vůči těmto občanům a snažil se argumentovat integrací těchto občanů do společnosti hostitelské země. Zdá se, že rozšiřující výklad sekundárního práva, který byl pro judikaturu Soudního dvora charakteristický od zavedení občanství Unie až do doby po hospodářské krize, je minimálně v tuto chvíli minulostí.

Závěr

V úvodu této závěrečné práce byl stanoven její cíl a výzkumné otázky, jejichž zodpovídání bylo podstatou jednotlivých kapitol. Cílem této závěrečné, předkládané práce bylo zhodnocení aktuální situace v oblasti sociálního zabezpečení občanů EU a obsah práva EU týkající se pohybu a pobytu právě těch občanů, jež jsou ekonomicky ne-aktivní. Na jaké sociální zajištění má nárok ekonomicky neaktivní občan; student; osoba hledající práci nebo „dávkový turista“? Rozšiřují se práva těchto skupin ekonomicky ne-aktivních občanů EU, nebo jsou stále stejná? Jak jsou práva této kategorie osob vykládána Soudním dvorem Evropské unie?

V první řadě byly zkoumány primární a sekundární prameny práva související s volným pohybem osob, neboť vykonávání této svobody je významné pro občany Unie v pohybu – migranty. Tito občané mají svá práva, která musí být vymahatelná právě tehdy, kdy se nacházejí mimo svojí rodnou zemi a využívají tak svobody pohybu a pobytu v jiné členské zemi. Zajímavou skupinou občanů tvoří ekonomicky neaktivní občané, jejichž práva byla zkoumána v první kapitole této závěrečné práce.

Pomocí tohoto výzkumu byla zodpovězena první a druhá výzkumná otázka, které se týkaly práv na sociální zajištění ekonomicky neaktivních občanů EU a zkoumání, zda se tato práva mění nebo zůstávají stále stejná. Výzkumem primárních a sekundárních pramenů práva lze odpovědět na tyto otázky v několika krocích.

Ekonomicky neaktivní občan má nárok na sociální zajištění v hostitelské zemi tehdy, kdy splní podmínky směrnice 2004/38. Směrnice jasně definuje, že v případě, že ekonomicky neaktivní neboli **sociálně potřebný** občan nebyl zaměstnán v hostitelské zemi alespoň jeden rok nebo dobu kratší, než jeden rok, nemůže užívat svobody pobytu delší než 3 měsíce a tudíž nemá nárok na sociální zajištění od tohoto státu. V praxi to znamená, že pokud ekonomicky neaktivní občan vycestuje do zahraničí pouze za účelem „přiživovat se“ na tamním systému sociálního zabezpečení, odejde s nepořízenou, neboť sociální pomoc může nárokovat až po třech měsících pobytu v hostitelské zemi a to za podmínek uzavření nemocenského pojištění proti rizikům v hostitelském státě a prokázání dostatku financí. Zde však např. autorka Kunertová spatřuje rozpor ve směrnici, neboť jejím výkladem se domnívá, že EU žádá po občanech dostatek financí, aby nezatížili

tamní systémy sociálního zabezpečení, ale zároveň jim dovolí, že pokud mají požadované finance, tak mohou žádat o rovný přístup při poskytování sociální pomoci např. ve formě dávek v hmotné nouzi, což si v kontextu odporuje. Ekonomicky neaktivní občan může požívat výhod občanství Unie, svobody pohybu a pobytu a s ní spojené sociální zajištění hostitelského státu i v případě, kdy byl zaměstnán dobu kratší než jeden rok v hostitelské zemi a je zde zaregistrován u úřadu práce jako nedobrovolně nezaměstnaný.²⁰⁵ Občan Unie, který pracoval dobu delší, než jeden rok požívá stejných výhod, jako ekonomicky aktivní občan, neboť právo Unie na něj pohlíží jako na pracovníka.^{206 207} Těmito osobami tedy právo Unie rozumí **osoby hledající práci**. Ekonomicky neaktivní občan v případě, kdy je rodinným příslušníkem pracovníka požívá všech výhod, které má v hostitelské zemi pracovník. Ze studie unijní legislativy je snadno vyzorovatelné, že ekonomicky aktivní občan má více výhod, než ekonomicky neaktivní osoba, kterou chápeme například jako studenta, nebo osobu hledající práci či sociálně potřebného občana. V souvislosti s nárokováním sociálního zajištění těchto skupin osob jsou účinné výše uvedené podmínky a **student** má tak právo pobytu v zemi tehdy, kdy je zapsán do akreditované vzdělávací instituce a doloží prohlášení o dostatečných finančních prostředcích.²⁰⁸ Toto právo mu náleží po celou dobu studia. Ovšem právo Unie studentovi jako speciální kategorii ekonomicky neaktivní osoby, nepřiznává nárok na pomoc ve formě stipendií nebo půjček na studium minimálně do doby nabytí práva trvalého pobytu. Záleží tak především na solidaritě hostitelské země.

V souvislosti s rozvojem těchto práv ekonomicky neaktivních osob lze odpovědět, že nároky na sociální zajištění se od přijetí a implementace směrnice 2004/38 nemění. Tato směrnice totiž mj. sjednotila, do té doby roztržštěnou, problematiku ekonomicky neaktivních migrantů a jejich nároků na sociální zajištění. Přesto lze zaznamenat určitou změnu v této oblasti, která však souvisí s výkladem těchto práv hlavním interpretačním orgánem, Soudním dvorem EU. Analýzou vybraných

²⁰⁵ Může pak v této zemi setrvat až šest měsíců poté, co pozbyl zaměstnání a tudíž i po tuto dobu požívat výhod sociálního zajištění daného státu.

²⁰⁶ Musí ale splnit podmínku doby zaměstnání delší než 1 rok a registrace u úřadu práce jako dobrovolně nezaměstnaný, případně musí zahájit odbornou přípravu, která se vztahuje k jeho předchozímu zaměstnání.

²⁰⁷ Čl. 7 Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2004/38/ES

²⁰⁸ Rozdíl oproti zbytkové kategorii ekonomicky neaktivních osob, např. sociálně potřebných, neboť tyto osoby musí prokazovat dostatečné finance, kdežto student podá pouze prohlášení.

judikátů, týkajících se relativně čerstvého institutu unijního občanství ve dvou na sebe navazujících obdobích, byl poukázán patrný rozdíl přístupu k výkladu sociálních nároků ekonomicky neaktivních občanů ze strany Soudního dvora. Ve druhé kapitole byly nastíněny a analyzovány případy z prvního desetiletí po zavedení občanství Unie, tedy období po přijetí Maastrichtské smlouvy. Zde bylo patrné, že soudní dvůr vykládal práva ekonomicky neaktivních občanů široce a využíval k tomu ustanovení v zakládajících smlouvách EU. Svými rozhodnutími se Soudní dvůr zřejmě snažil poukázat na důležitost unijního občanství a jeho hodnoty pro užívání svobody volného pohybu a pobytu. Pokud totiž občan Unie, který chtěl od hostitelského státu pomoc ve formě sociálních dávek, nebyl posuzován jako pracovník, musel mít uzavřené zdravotní pojištění proti všem rizikům a vlastnit dostatečné finance. V případě nesplnění podmínek však Soudní dvůr ve své judikatuře nastavil určitá kritéria, kdy individuálně posuzoval situaci žadatele, přihlížel k jeho vazbě na hostitelskou zemi a apeloval na projevení určité míry solidarity vůči tomuto, sociálně potřebnému občanovi. Ve zmíněných rozsudcích v případech ve věcech C-85/96 *Sala*, C-184/99 *Grzelczyk*, C-456/02 *Trojani* a ve věci C-209/03 *Bidar* obecně judikoval o zákazu diskriminace, neboť podmínky získávání sociálních dávek byly tehdy diskriminační povahy, neboť znevýhodňovaly jakéhokoliv jiného než tuzemského žadatele, který tyto podmínky plnit nemusel, aby mu byly dávky přiděleny. Vzhledem k tomu, že v té době neexistovala jednotná unijní úprava této problematiky, mohla rozhodnutí Soudního dvora ovlivňovat širokou veřejnost v tom smyslu, že bylo obecně chápáno, že Soudní dvůr staví občanství Unie nad zájmy členských států. Implementace směrnice 2004/38, dvojí rozšíření EU o chudší státy z bývalého „východního bloku“, prodělaná hospodářská krize a politický tlak ze strany starých členských států z obavy o masivní migraci a využívání systému sociálního zabezpečení, vedly Soudní dvůr k přehodnocení výkladu práv těchto ekonomicky neaktivních občanů. Tento vývoj výkladu práva lze spatřit ve třetí kapitole závěrečné práce. Soudní dvůr totiž užívá striktního výkladu směrnice 2004/38, kde se řídí zejména podle čl. 7 a čl. 24 této směrnice aniž by se je snažil rozmělnovat výkladem odkazujícím na práva občanů EU daných Smlouvou. Pokud chce migrující občan od hostitelského státu sociální dávku, musí plnit doslovné požadavky tohoto speciálního, předpisu sekundárního unijního práva. Pokud dříve pracoval alespoň rok, může nárokovat pomoc za podmínek, že je registrován u úřadu práce jako

žadatel o zaměstnání. Pokud byl zaměstnán po dobu kratší než jeden rok, může si ponechat status pracovníka a výhod z něj plynoucích po dobu šesti měsíců. V případě, že zaměstnán nebyl a chce v zemi zůstat déle než tři měsíce a nárokovat rovný přístup k daňovým a sociálním výhodám, musí prokázat, že vlastní dostatečné finanční prostředky a má uzavřené zdravotní pojištění, které pokrývá všechna rizika. Pojištění těchto rizik a prohlášení o dostatečných finančních prostředcích musí dokládat i student, kterému tak je zaručen pobyt po dobu studia na akreditované škole, ve které musí být řádně zapsán. V případech, kdy občan chce setrvat v hostitelském státě a nenárokuje pomoc, není spatřován problém, neboť není v očích institucí považován za osobu, která by se mohla stát přítěží pro sociální systém hostitelské země a ohrožovat tak jeho stabilitu. Obecně tedy platí, že pokud občan plní podmínky stanovené směrnicí, je s ním zacházeno stejně jako s tuzemskými občany. Mimo to, je patrné vyzorovat, že zvláštní nepřispěvkové dávky, které představují například dávky minimexu, jež je obdobou vyplácení dávek životního minima, ponechává Soudní dvůr rozhodnutí o jejich přiznání migrujícím, ekonomicky neaktivním občanům na členských státech. Soudní dvůr tak upouští od individuálního posuzování situace žadatele, nepřihlíží k tomu, zda má tento občan dostatečnou vazbu na hostitelský stát, aby mohl nárokovat pomoc v různých sociálních situacích, a celkově nevykládá sekundární právo tak široce, jako tomu bylo v případech, uvedených ve druhé kapitole. Jeho striktní držení se směrnice 2004/38 je možné vyzorovat v případě ve věci C-333/13 *Dano*, kdy rumunská státní příslušnice držela povolení k pobytu, a přesto jí nebyly přirknuty sociální dávky, neboť nebyla ani pracovníkem, ani si práci prokazatelně nehledala a nevlastnila dostatečné finance. Ještě dále zašel Soudní dvůr ve věci C-299/14 *García-Nieto*, kdy odmítnul přiznat panu Nietovi a jeho synovi status rodinného příslušníka pracovníka, neboť tento nebyl v manželském svazku s paní Garcíou, která byla v právu Unie považovaná za pracovníka. Tímto rozhodnutím potvrdil, že nebude posuzovat individuální situace žadatele, ačkoliv bylo zřejmé, že tyto osoby spolu defacto fungují a tvoří rodinu.

Zajímavé bude sledovat vývoj v této oblasti práva nejenom kvůli zajímavosti tématu sociálního zabezpečení migrujících občanů. Vývoj Evropské unie se totiž promítá i do unijní legislativy a je tak nasnadě očekávat různé úpravy jedné z nejvýznamnějších svobod spojených s vlastnictvím statusu občanství Unie, neboť

tyto mohou být ovlivněny současnou politickou situací, kdy se Evropská unie musí vyrovnat s tím, že některé členské státy, zejména Německo, žádají změny například v poskytování dětských přídavků migrujícím občanům Unie.

Seznam literatury

Odborná literatura

(abecedně)

KOLDINSKÁ, K. TOMEŠ, I. KŘEPELKA, F. *Sociální právo EU*. 2. aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2017, s. 496. ISBN: 978-80-7502-184-7

KREBS, Vojtěch. Sociální politika. 4. vyd. Praha: ASPI, a.s., 2007, s. 504. ISBN 978-80-7357-276-1

KUNERTOVÁ, Tereza. *Pracovník v Evropské unii: za prací, studiem a na dovolenou v Evropě "jen" s právem EU*. Praha: Leges, 2014. s. 160. ISBN 978-80-7502-032-1

TOMÁŠEK, Michal, Vladimír TÝČ, Jiří MALENOVSKÝ, et al. Právo Evropské unie. 2. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2017. s. 496. ISBN 978-80-7502-184-7

Odborné články a elektronické zdroje

(abecedně)

BŘÍZA, Petr. Förster: následovník Bidara nebo jeho (částečná) revize? *Jiné právo*. Listopad 2008. [online]. 2008, [cit. 2018-11-25]. Dostupné z: <http://jinepravo.blogspot.com/2008/11/frster-nsledovnk-bidara-nebo-jeho-sten.html>

CORREIA, Joanna. Dano and Alimanovic – the end of a social European Union. *KSLR EU Law Blog* [online]. 22.1.2016 [cit. 2018-11-28]. Dostupné z: https://blogs.kcl.ac.uk/kslreuropeanlawblog/?p=1012%20-%20.W_3A2GeouM8#.W_5jIWeotaQ

COUTTS, Stephen. The Absence of Integration and the Responsibilisation of Union Citizenship, *European Papers*, Vol. 3, 2018, No 2, pp. 761-780. ISSN 2499-8249. Dostupné rovněž z: http://www.europeanpapers.eu/it/system/files/pdf_version/EP_eJ_2018_2_14_SS2_Article_Stephen_Coutts.pdf

DELLI, Chantal. Das Wesen der Unionsbürgerschaft: Überlegungen anhand des Falls Rudy Grzelczyk gegen Centre public d'aide sociale d'Ottignies-Louvain-la-Neuve. *Europainstitut der Universität Basel 2004* pp. 69 [online]. 2004, [cit. 2018-11-22].

Dostupné z:

https://europa.unibas.ch/fileadmin/user_upload/europa/PDFs_Basel_Papers/BS69.pdf

EURACTIV. ECJ establishes EU-wide right for students to loans and grants. *EURACTIV.COM Ltd.* [online], 2010 [cit. 2018-11-25]. Dostupné z: <https://www.euractiv.com/section/economy-jobs/news/ecj-establishes-eu-wide-right-for-students-to-loans-and-grants/>

GAVILÁN, Elisa Uría. García Nieto: Another Restrictive Approach in the European Citizenship Case Law. *European Papers*, Vol. 1, 2016, No 2, s. 763-764. ISSN 2499-8249. DOI: 10.15166/2499-8249/61. Dostupné rovněž z: https://www.europeanpapers.eu/en/system/files/pdf_version/EP_EF_2016_H_018_Elisa_Uria_Gavilan.pdf

GUIMARÃES, Daniela. The Right of Free Movement and the Access To Social Protection in the EU: The Economical Dimension. Notes on the Case Elisabeta Dano v Jobcenter Leipzig, C-333/13. *UNIO - EU Law Journal*. Vol. 1, No. 1, [online] July 2015. pp 110-120. [cit. 2018-11-25] DOI: <http://doi.org/10.21814/unio.1.8>.

Dostupné rovněž z:

http://www.unio.cedu.direito.uminho.pt/Uploads/UNIO%201/The%20Right%20of%20Free%20Movement%20and%20the%20Access%20to%20Social%20Protection%20in%20the%20EU_formatado.pdf

HAAG, Maria. Maria Haag – Case C-299/14 García-Nieto and Others: No benefits for economically inactive Union citizens in the first three months abroad. *DELI Blog: Promoting topical cutting-edge EU law scholarship* [online]. 2016 [cit. 2018-11-29]. Dostupné z: <https://delilawblog.wordpress.com/2016/03/09/maria-haag-case-c-29914-garcia-nieto-and-others-no-benefits-for-economically-inactive-union-citizens-in-the-first-three-months-abroad/>

KRAMER, Dion. Short-term Residence, Social Benefits and the Family; an Analysis of Case C-299/14 (García-Nieto and others). *European Law Blog: News and comment on EU law* [online]. 2016 [cit. 2018-11-29]. Dostupné z: <https://europeanlawblog.eu/2016/03/09/short-term-residence-social-benefits-and-the-family-an-analysis-of-case-c-29914-garcia-nieto-and-others/>

LawTeacher. November 2013. R (Bidar) v London Borough of Ealing. [online]. 2013, [cit. 2018-11-25]. Dostupné z: <https://www.lawteacher.net/free-law-essays/european-law/r-bidar-v-london-borough-of-ealing.php?vref=1>

MENENDÉZ, Agustín José. European Citizenship after Martínez Sala and Baumbast: Has European law become more human but less social?. *ARENA Working Paper*. 2009, (11), 43. ISSN 1890- 7741. Dostupné rovněž z: https://www.sv.uio.no/arena/english/research/publications/arena-working-papers/2001-2010/2009/WP11_09_Online.pdf

MASLOWSKI, Solange. The Expulsion of European Union Citizens from the Host Member State: Legal Grounds and Practice. *Central and Eastern European Migration Review* [online]. 2015, 4(2). [cit. 2018-10-30]. Dostupné z: <http://www.ceemr.uw.edu.pl/vol-4-no-2-december-2015/articles/expulsion-european-union-citizens-host-member-state-legal-grounds>

PEERS, Steve. Free movement and social benefits for economically inactive EU citizens: The Dano judgment in historical context. *EU Law Analysis Expert insight into EU law developments*. [online]. 2014 [cit. 2018-11-25]. Dostupné z: <http://eulawanalysis.blogspot.com/2014/11/free-movement-and-social-benefits-for.html>

PENNINGS, Frans. EU Citizenship and Social Rights, a Comparative Report: D6.2 Report: Report on the transposition of the relevant EU instruments in the Member States. *Utrecht University depository* [online]. 2016, pp 1-81 [cit. 2018-12-14]. Dostupné z: <https://dspace.library.uu.nl/handle/1874/346314>

ROOSMA, F., GELISSEN, J. & VAN OORSCHOT, W. The Multidimensionality of Welfare State Attitudes: A European Cross-National Study. *Social Indicators Research* [online]. 2012 [cit. 2018-10-15]. DOI: [10.1007/s11205-012-0099-4](https://doi.org/10.1007/s11205-012-0099-4). Dostupné rovněž z: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC3696173/>

ŠMEJKAL, Václav. Saving the EU and its Welfare States Through Disincentives to Migration? On Recent CJEU Case Law Limiting the Access of EU Migrants to Social Assistance (June 1, 2016). *Charles University in Prague Faculty of Law Research Paper No. 2016/I/3*. Dostupné z: <https://ssrn.com/abstract=2791004> a rovněž z: http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2791004

VERSCHUEREN, Herwig. (2017) 'Recent case before the Court of Justice of the European Union', *European Journal of Social Security*, Vol. 19(1) [online]. 2017 [cit. 2018-11-26]. DOI: <https://doi.org/10.1177/1388262717699459>.

WHITE CA, Robin (2005). Free Movement, Equal Treatment, and Citizenship of the Union. *International and Comparative Law Quarterly*, 54, pp 885-905. [online]. 2008 [cit. 2018-11-25] DOI: <http://doi.org/10.1093/iclq/lei041>.

Primární právní předpisy

(abecedně)

Amsterodamská smlouva, *Úřední věstník*, C 340/01, 10. 11. 1997

Lisabonská smlouva, *Úřední věstník*, C 306/50, 17. 12. 2007

Smlouva o Evropské unii, *Úřední věstník*, C 191/01, 29. 7. 1992

Smlouva o fungování Evropské unie. *Úřední věstník*, C 326/47, 26. 10. 2012

Sekundární právní předpisy

(abecedně)

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 492/2011 ze dne 5. dubna 2011 o volném pohybu pracovníků uvnitř Unie, *Úřední věstník*, L 141, 25. 7. 2011

Nařízení Rady (EHS) č. 574/72 (EHS) ze dne 21. března 1972 o uplatňování systémů sociálního zabezpečení na zaměstnané osoby a jejich rodiny pohybující se v rámci Společenství, *Úřední věstník*, L 74, 27. 3. 1972

Nařízení Rady (EHS) č. 1408/71 o uplatňování systému sociálního zabezpečení na zaměstnané osoby a jejich rodiny pohybující se v rámci Společenství, *Úřední věstník*, L 147, 5. 7. 1971

Nařízení Rady (EHS) č. 1612/68 ze dne 15. října 1968 o volném pohybu pracovníků uvnitř Společenství, *Úřední věstník*, L 257, 19. 10. 1968

Nařízení Rady (ES) č. 307/1999 ze dne 8. února 1999, kterým se mění nařízení (EHS) č. 1408/71 o uplatňování systémů sociálního zabezpečení na zaměstnané osoby, samostatně výdělečně činné osoby a jejich rodinné příslušníky pohybující se v rámci Společenství a nařízení (EHS) č. 574/72, kterým se stanoví prováděcí pravidla k nařízení (EHS) č. 1408/71, za účelem rozšíření jejich působnosti na studenty, *Úřední věstník*, L 38, 12. 2. 1992

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 883/2004 ze dne 29. dubna 2004 o koordinaci systémů sociálního zabezpečení, *Úřední věstník*, L 166/1, 30. 4. 2004

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 987/2009 ze dne 16. září 2009, kterým se stanoví prováděcí pravidla k nařízení (ES) č. 883/2004 o koordinaci systémů sociálního zabezpečení, *Úřední věstník*, L 284, 30. 10. 2009

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2004/38/ES o právu občanů Unie a jejich rodinných příslušníků svobodně se pohybovat a pobývat na území členských států, *Úřední věstník*, L 158/77, 30. 04. 2004

Směrnice Rady 68/360/EHS ze dne 15. října 1968 o odstranění omezení pohybu a pobytu pracovníků členských států a jejich rodinných příslušníků uvnitř Společenství, *Úřední věstník*, L 257, 19. 10. 1968

Směrnice Rady 90/364/EHS ze dne 28. června 1990 o právu pobytu, *Úřední věstník*, L 180, 13. 07. 1990

Směrnice Rady 90/365/EHS ze dne 28. června 1990 o právu pobytu zaměstnaných osob a osob samostatně výdělečně činných po skončení jejich pracovní činnosti 90/365/EHS, *Úřední věstník* L 180, 13. 07. 1990

Směrnice Rady 93/96/EHS ze dne 29. října 1993 o právu pobytu pro studenty, *Úřední věstník*, L 317, 18. 12. 1993

Judikatura Soudního dvora

Rozsudek Soudního dvora ze dne 15. září 2015 ve věci C-67/14 *Alimanovic*,
ECLI:EU:C:2015:597

Rozsudek Soudního dvora ze dne 15. března 2005 ve věci C-209/03 *Bidar*,
ECLI:EU:C:2005:169

Rozsudek Soudního dvora ze dne 11. listopadu 2014 ve věci C-333/13 *Dano*,
ECLI:EU:C:2014:2358

Rozsudek Soudního dvora ze dne 25. února 2016 ve věci C-299/14 *García-Nieto
a další*, ECLI:EU:C:2016:114

Rozsudek Soudního dvora ze dne 20. září 2001 ve věci C-184/99 *Grzelczyk*,
ECLI:EU:C:2001:458

Rozsudek Soudního dvora ze dne 12. května 1998 ve věci C-85/96 *Sala*,
ECLI:EU:C:1998:217

Rozsudek Soudního dvora ze dne 7. září 2004 ve věci C-209/03 *Trojani*,
ECLI:EU:C:2004:488

Stanovisko generálního advokáta

Stanovisko generálního advokáta ve věci C-85/96 *Sala*, ECLI:EU:C:1997:335

Stanovisko generálního advokáta ve věci C-184/99 *Grzelczyk*,
ECLI:EU:C:2000:518 (en)

Stanovisko generálního advokáta ve věci C-333/13 *Dano*, ECLI:EU:C:2014:341

ANOTAČNÍ ZÁZNAM

AUTOR	Bc. Andrea Slavíková		
STUDIJNÍ OBOR	6208T164 Globální podnikání a právo		
NÁZEV PRÁCE	Právo EU o sociálním zajištění migrujících občanů EU		
VEDOUCÍ PRÁCE	doc. JUDr. Václav Šmejkal, PhD.		
KATEDRA	KEP - Katedra ekonomie a práva	ROK ODEVZDÁNÍ	2019
POČET STRAN	74		
POČET OBRÁZKŮ	0		
POČET TABULEK	0		
POČET PŘÍLOH	0		
STRUČNÝ POPIS	<p>Tématem závěrečné práce je Právo EU o sociálním zajištění migrujících občanů EU.</p> <p>Cílem závěrečné práce je zhodnocení aktuální situace v oblasti sociálního zabezpečení občanů EU a obsah práva EU týkající se pohybu a pobytu ekonomicky neaktivních, migrujících občanů EU.</p> <p>V první kapitole, zaměřené na teoretickou část práce, jsou zkoumány a analyzovány primární a sekundární prameny práva, které se týkají zkoumané problematiky.</p> <p>Druhá a třetí kapitola obsahují vybranou judikaturu Soudního dvora z oblasti sociálního zajištění migrujících, ekonomicky neaktivních občanů EU.</p> <p>V závěru práce jsou zodpovězeny výzkumné otázky týkající se aktuálního nároku na sociální zajištění ekonomicky neaktivních občanů EU. Analýza vybrané judikatury z druhé a třetí kapitoly závěrečné práce poukazuje na změnu výkladu práva na sociální zajištění ekonomicky neaktivních migrantů EU z pohledu Soudního dvora.</p>		
KLÍČOVÁ SLOVA	Volný pohyb osob, občanství Unie, občan Unie, ekonomicky neaktivní osoba, sociální zabezpečení, sociální zajištění, sociální dávky, student, osoba hledající práci, sociálně potřebný, Evropská unie, Soudní dvůr		

ANNOTATION

AUTHOR	Bc. Andrea Slavíková		
FIELD	6208T164 Law in the Global Business Environment		
THESIS TITLE	EU law on social security for migrant EU citizens		
SUPERVISOR	doc. JUDr. Václav Šmejkal, PhD.		
DEPARTMENT	KEP - Department of Law and Economics	YEAR	2019
NUMBER OF PAGES			
	74		
NUMBER OF PICTURES			
	0		
NUMBER OF TABLES			
	0		
NUMBER OF APPENDICES			
	0		
SUMMARY	<p>The topic of the final thesis is the EU Law on Social Security for Migrant EU Citizens.</p> <p>The aim of the final thesis is to evaluate the current situation in the field of social security of EU citizens and the content of EU law concerning the movement and residence of economically inactive migrant EU citizens.</p> <p>In the first chapter there is investigation and analysis of the primary and secondary sources of EU law connected with the problematic of social security of EU citizens. The second and third chapters contain selected case law of the Court of Justice on social security for economically inactive EU citizens.</p> <p>In conclusion of the final thesis are answered questions of research on the current entitlement to social security for economically inactive EU citizens. The analysis of selected case law from the second and third chapter shows a change in the interpretation of the right to social security for economically inactive EU migrants from the point of view of the Court of Justice.</p>		
KEY WORDS	Free movement of persons, citizenship of the Union, Union citizen, economically inactive person, social security, social benefits, student, job seeker, socially needed, European Union, Court of Justice		